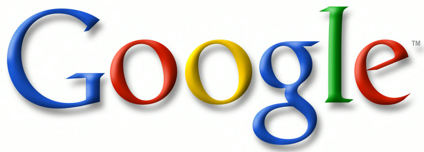
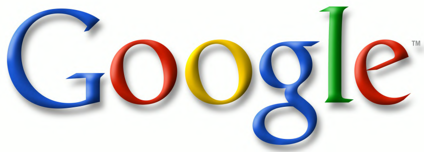
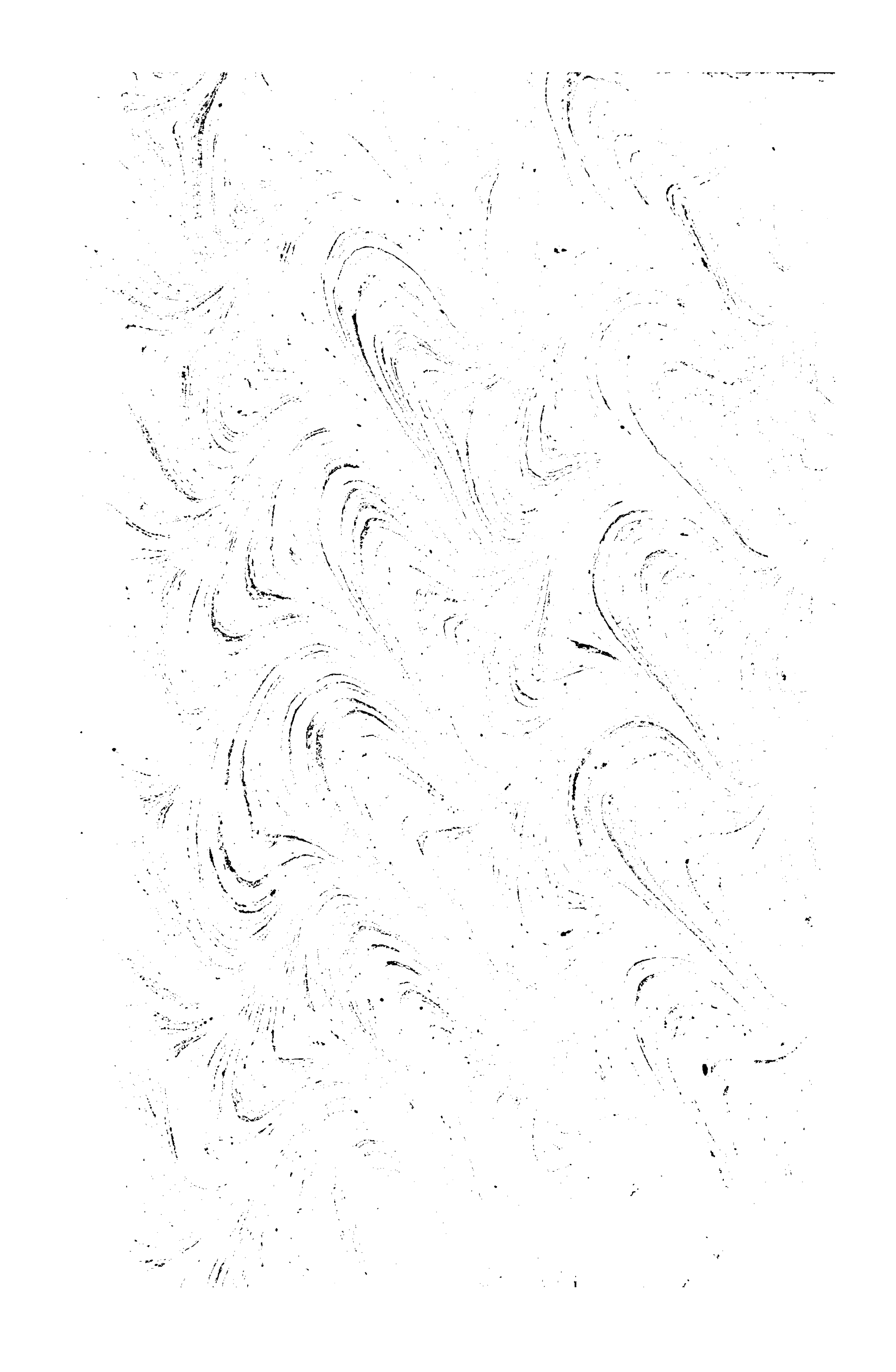

WIDENER
HN TFRK 2

EX LIBRIS
ELOF FÖRBERG
N:r
D. Ljungdahl sculpsit A.D. MCMXI.

0

FRÅN

FJERDINGEN OCH SVARTBÄCKEN

STUDIER VID AKADEMIEN

AF

AUGUST STRINDBERG

ANDRA UPPLAGAN

STOCKHOLM
ADOLF BONNIER
Kongl. Hof- & Universitetsbokhandlare

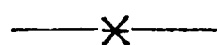
STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1880

FRÅN

FJERDINGEN OCH SVARTBÄCKEN.

STUDIER VID AKADEMIEN.

Inackorderingarne.

u hade han legat tre terminer på graden och inte gjort ett Guds skapande grand, utan alltid måst skrifva till fadern vid terminens slut och bekänna sina skulder. Då beslöt fadern att rädda sonen genom att inackordera honom hos en gammal prostinna; det var visserligen dyrt, men hvad gör man inte för sina barn!

Sonen hade alltid skyllt på den ensliga studentkammaren, bristen på umgänge, saknaden af familjen (bestående af fyra förtryckande bröder och några skrikande syskon, han kunde icke erinra sig af hvad kön eller huru många), då han motiverade sina reguliera källarbesök på aftnarne. Han hade nemligen kommit direkt från barnkammaren till Upsala. Han hade visserligen hört talas om, att gymnasiekamraterna brukade "ta paraden" och dricka en blandare hos Andalusiskan, men han hade aldrig varit med om det sednare. På studentexamenssexan hade han blifvit sanslös vid smörgåsbordet, sedan han förut stött sig med alla kamraterna derför att han icke ville dricka skålen "för qvinnan" med den ryktbara

uppasserskan, ty han var "idealist", ja han var "idealist", stackars gosse, och han var nog dum att tala om det, när han kom till Upsala, ty han visste icke att det hade blifvit ett öknamn der. För att aftvå den fläck han genom denna barnkammarbekännelse fått på sig, måste han söka likna sina kamrater i allt. Följden blef ett oregelbundet lif, som slutade med en — inackordering.

Alltså blef han introducerad hos prostinnan i Fjerdingen.

Skilnaden var storartad mellan hans förflutna och nuvarande lif. Förr drack han endast sitt kaffe, klockan 8 på Novum med litet smör och bröd; nu fördes han kl. 9 på morgonen till ett väldigt dukadt bord med brånvin, öl, varm mat och kaffepannan som dessert.

I sällskap med ett dussin andra studenter fördes ett muntert samspråk och som man vanligen druckit något qvällen förut, fann man inga hinder för att ta halfvan. Efter en så stark frukost måste man ha en promenad; denna sträckte sig vanligen så långt åt Stockholmsvägen, att klockan slog qvarten öfver tio då man var vid grindstugan; alltså för sent att besöka föreläsningen!

Gick han så hem och rökte tre pipor, och försökte läsa, men kände sig tung och lutade sig.

Innan han visste ordet af var det middag.

Efter middagen skulle det hållas familjelif vid kaffet i prostinnans våning, hvarvid uppfördes ett quatre-mains, eller en flöjt-piano-duett.

Under matfebern uppstego onda tankar, och någon föreslog att sällskapet skulle vid en halfkanna

på Norbergs formera närmare bekantskap. Så skedde, och så blef det qväll; det var en hösttermin det här, och då äro dagarne som bekant mycket korta, och den ljusa årstiden är universitetet stängdt för besökande.

Dagen var emellertid skämd; ingen kom hem om qvällen, men man skildes med heliga löften att icke göra så mer!

Följande eftermiddag hade en af sällskapet tenterat och måste se på en halfkanna efter middagen. Samma orsak, samma verkan.

Dagen derpå hade en annan fått rek, och måste ovilkorligen se på en halfkanna.

Följden häraf blef oordentligt lefnadssätt med stor ånger, fasta beslut att icke gå ut efter middagen utan gå upp på rummen och läsa.

Trogen sitt dyra löfte vandrade vår man upp på sin kammare för att öfvertänka huru mycket tid han förlorat på de reducerade förmiddagarne, hvarunder han föll i djup slummer.

Han vaknade synbarligen stärkt och frisk till kropp och själ; han gratulerade sig till sin nya uppfinning middagsslummern — en förfärlig uppfinning!

Det hade emellertid blifvit mörkt; han tände flitens lampa, lindade sin nattrock om lifvet, stoppade fötterna i påsen, dammade af sitt skrifbord, lagade en pipa, putsade naglarne och satte sig så med ett godt samvetes lugn att hänga öfver Atterboms Siare och Skalder, som han skulle kunna i examen. För tillfället blåste också en nordlig vind och skakade angenämt den gamla träkåken; allt var med ett ord så der lämpadt för

att göra situationen aktningsbjudande och han skulle icke för allt i verlden velat bli störd, om icke för att ropa ett "stig in" och öppna dörren åt den öfverraskande fadren. Då knackar det tre slag i väggen bakom hans stol:

"Hvem der!"

"Jag! Är du hemma!"

"Ja, men jag läser? Bor du der, göteborgare?"

"Kan du spela wira?"

"Ja bevars!"

"Kom in då, det är bara östgöten, som bor vägg om vägg!"

Kombinationen var gjord — för terminen. Det blef en terminswira — på upp- och afskrifning.

Efter den dagen kunde prostinnan i sin hemliga rapport till fadren med liflig ed bestyrka att sonen alltid var hemma vid aftonmåltiderna.

Dagarne gingo hastigt, ty de blefvo allt kortare, sedan endast förmiddagarne återstodo, men det kunde hända att äfven de sprungo på allra oskyldigaste vis. Prostinnan hyrde nemligen ett stort trähus, i hvilket hon hade sina tolf inackorderingar inhysta. Som hon endast höll två pigor och dessa måste fungera vid den stora morgonsexan, kunde det hända att rummen voro ostädade, i fall någon efter frukosten dit återvände. Under afvaktan på städningen satt man inne hos grannen och pratade, ja man kunde äfven ta ett oskyldigt parti bräde eller par. Nog af, tiden räckte ej till någon läsning, oaktadt han bodde i familj, men aldrig sågs ute på krogarne, hvilket ådrog honom den oförtjenta äran att anses som en flitig karl. — Hvad gör han uppe i Fjer-

dingen, som aldrig syns till nere vid ån?“ sade någon. “Han är instängd och flitar.“

Det gick nemligen lika lätt att oförskyldt ådraga sig godt rykte som dåligt.

Men var det vällefnad, prat, musik, kortspel, som nu i skygd af familjens heliga mantel hotat att bringa hans namn öfver på den stora restlängden, så återstod dock ännu det värsta.

Aftonmåltiderna började bli alltmer glest besökta, vare sig af ungherrarnes ledsnad vid den ständigt återvändande kosten eller af böjelse för utlif och fruktan för musiksoiréerna, då det skulle göras salong och man icke utan den största omtänksamhet eller det mest graverande skäl kunde aflägsna sig.

Hela det med så mycken konst sammanfogade familjelifvet hotade att upplösas och ett annat skärande missljud hade låtit förnimma sig. Så kunde man vid frukostbordet höra den goda prostinnan säga milda sarkasmer.

“God morgon, herr A. Hur har ni sofvit i natt?“ ... Nej, se herr B. Har ni varit bortrest?“

Här inträdde med matta steg och dimmiga ögon en blek gestalt, som gjorde allt för att se så väl bibehållen ut som möjligt.

“Jag var åt Stockholm i affärer!“

“Det var roligt i Stockholm?“

“Åhja!“

Han slog ned ögonen under sällskapets fnissningar.

“Bjud herr C. på sillen; göteborgarne hade zwück i går på aftonen. Herrarne voro på Göteborgs nation allesammans? Jag satt ensam jag, med pastorn (den

äldsta inackorderingen, en prest, som läste på pastoralen) och gossarne (de yngsta, som gingo i skolan).“

Det låg någonting rörande i den gamlas sätt att säga bitterheter; hon var en mild qvinna, ty hon hade haft pröfningar.

Det blef förstämning och följaktligen tråkigt; man träffades visserligen om qvällen och hörde huru några sonater hasplades upp; man tummade böcker och vände ut och in på ett fotografi-album; alla ville för den goda gummans skull sitta qvar så länge som möjligt och ingen hade mod eller hjerta att bryta upp, så att för första gången hon sjelf måste ta initiativet och säga godnatt.

Det var under den natten som den afgrundstanken uppstod i den gamlas hjerna, att det icke var godt att de unge männen voro allena — och hon annonserade!

* *
*

Åtta dagar efter den sista ledsamma qvällen hade det lilla samhället undergått revolution. Alla befunno sig punktligt vid frukosten iklädda sina bästa kläder, väl rakade, omsorgsfullt kammade; man konverserade, men man disputerade inte, som förr, öfver ett fyra alnar långt bord; man stojade inte, man talade med halfhög röst och försökte säga genialiteter för att ådraga sig uppmärksamhet mera genom det sagdas förträfflighet än genom röstens styrka; man var blyg, man öfverbjöd hvarandra i artighet, man var onaturlig, tillgjord, dum — det satt två unga flickor vid bordet. Och den förträffliga prostinnan var lycklig!

Vid soupén fattades ingen och icke efter heller!

Men sedan hölls en öfverläggning, som räckte till gryningen, huru man skulle roa de unga damerna. Man skulle arbeta på Sektioner. Sektionen A. skulle arrangera kälkåkning, B. skrifva pjes och göra sällskapsspektakel att vara i ordning till prostinnans terminsbal o. s. v. Alla hade förlorat hufvudet utom pastorn.

* *
*

Man var nu i första dagarne af November. Terminen ansågs skämd.

Wirapartiet gick sönder! Man repeterade pjeser, man lefde i sus och dus, man gaf hvarandra hemliga förtroenden, och omsider upptäckte vår hjelte en dag till sin fasa att han var kär!

Han kunde icke bära sin förtviflan utan måste öppna sitt hjerta för kamraten till höger i farstun.

Denne afhörde hans bekännelse med ett underligt leende, likgiltigt, medlidsamt. Slutligen frågade han?

"I hvem?"

"Den blonda!"

"Det är jag med!"

Man beklagade hvarandra och tröstade hvarandra, man beslöt att genom arbete och flit slå bort den förhärjande plågan, ja, han ville nu straxt gå på föreläsningen, men skulle först gå upp efter sitt kollegium, som han glömt i förmaket. Kamraten sökte förgäfves afstyra detta okloka företag.

Med darrande steg gick han upp i våningen, stannande utanför förmaksdörren, knackade och skulle fråga om han vågade störa damerna.

Fem mansröster svarade med ett enhälligt:

"Stig in!"

På golfvet stod en sybåge; omkring densamma sutto fem kamrater och sydde botten på ett tapisseri: bredvid satt prostinnan med flickorna och nystade silke.

Tre qvällar å rad var han ute och rumlade; den fjerde kom han hem med en Laterna Magica som han köpt hos Rosenbergs. Efter soupén höll han förevisning; men den mottogs med köld och kritik; man hade redan sett två dylika qvällarne förut!

Medan han grubblade, handlade fem!

Men han var uppfinningsrik. Han visste att prostinnan gick till torget hvarje morgon kl. 8. Han misstänkte att flickorna gingo med för att lära sig. Hvad hindrade honom att gå samma väg? Intet!

Han ställer sig i porten och vaktar. Mycket rigtigt, der komma prostinnan och flickorna, åtföljda af de tre; de två andra hade försofvit sig!

"Nej se, är herr... uppe så tidigt!"

Han var genomskådad! Återstod endast att slå det stora slaget!

Han bjöd prostinnan och flickorna på sin nations bal, till hvilken inga fremlingar egde tillträde. Nu hade han henne i fällan, och kamraterna, han visste icke säkert huru många, skulle gå utanför på gatan och afundsjukt blicka upp till de upplysta fönstren. Det var ljuft.

I glädjen går han på en festmiddag, dricker för mycket vin och kommer för sent till balen! I sin segervisshet hade han underlåtit att bjuda upp. Följden: att ingen dans fans qvar åt honom, att damerna voro stötta och att han måste gå före soupén!

De fem, som mycket rigtigt patrullerat utanför, erbjödo honom välvilligt sina armar, men han förka-

stade anbudet, och begaf sig ut på vandring, förtviflad och med dödstankar. Han besökte kyrkogården, han gick på stenmuren utmed landsvägen från Fjerdingstull, utan att lyckas bryta halsen af sig, han undersökte dikena nedanför Rackarnäbben, tills han förlorade minnet och vaknade vid — sång.

Han låg i en snödrifva utanför sin bostad; det lyste i fruntimrens fönster och bredvid honom stodo de fem och gåfvo serenad!

* *
*

Första dagarne i December rappellerades sonen och anammades af fadern att skrifva in sig i Generaltullstyrelsen.

Fjorton dagar före jul friade pastorn till den blonda och fick nej!

Och de fem, de fortsatte!

Ensittaren.

—*—

Han sökte aldrig någon, syntes aldrig ute och var mycket svår att träffa. Han bodde vid kyrkogården i två rum och troligen kök, det fick man aldrig reda på.

På hans tamburdörr, som var försedd med en mattslipad glasruta, stod ett otvetydigt anslag: "Träffas endast till kl. 7 f. m."

Ringde man på, öppnades en helt annan dörr i förstugan och en ondsint äldre qvinna stack ut hufvudet och frågade: Hvem är det? Svarade man då icke genast höfligt med sitt namn och sin nation, stängdes dörren för evigt. Envisades man med att ringa, tystnade klockan snart af sig sjelf, eller af någon annan.

Kom man deremot in, såg man sig först i ett naturaliekabinett, med herbarier, uppstoppade foglar, insektslådor och aqvarier; sednare i ett förmakslikt studerrum, som bar spår af en halfförgången lyx.

Röda schagg-emmor, broderade mattor, nötta kuddar med tapisserisöm, oljefärgstaflor på väggarne, till och med en gammal flamländare af kändt namn; ett vackert bibliotek, ett dyrbart mikroskop och ett staffli.

Fastän gammal skolkamrat mottogs man af den tjugofyraårige misantropen med en konventionel artighet, blandad med misstroende och oyilja.

"Förlåt att jag frågar, men har du galoscher? Får jag besvära bror att torka af sig i tamburen, det är nyskuradt och..."

Det var alltid nyskuradt!

Han tog fram en cigarrlåda.

"Tack, röker du inte sjelf?"

"Nej, aldrig!"

"Ah! Men då skall inte jag förstöra dina gardiner!"

"Gör ingenting, du kommer hit inte för att röka."

"Du är bitter."

"Åhnej! Jag erinrar mig, förlåt mitt propos, min första termin. Jag kände mig ensam en gång och bad några gamla vänner från skolan hem en qväll för att dricka ett glas punsch och röka en cigarr. De kommo och rökte fulla mina båda rum, förstörde min skotska matta och väsnades i trapporna. Följande dag kommo de igen och hade en kortlek med sig; dagen derpå åter, men då hade de druckit ur punschen och rökt upp cigarrerna."

"Du skulle ha visat ut dem!"

"Det behöfdes ej! De kommo aldrig igen!"

Visiterna voro alltid stela; han talade endast om vårt gemensamma studium.

Jag ville gerna komma honom närmare, men det

lyckades ej; jag ville ha hans historia, men han gaf den ej. Kamraterna sa', att han inte hade någon historia, att han var en gammal egoist, som aldrig lånade ut penningar; att man aldrig visste när han fick rekommenderadt, ty det stod ej på kartorna, att han lefde på räntor och var fader- och moderlös, att han var en odräglig menniska.

De grinade åt honom, när de sågo hans bredskyggiga hatt bakom tallarne i kronoparken, der han gick och tog arachnider, de grinade åt honom när de genom fönstret sågo honom vid sitt skrifbord lutad öfver mikroskopet, de grinade slutligen åt honom när helst han syntes ute och gick till posten, ty han hade stor korrespondens, de grinade som man gör åt det man inte förstår.

Han var otillgänglig, hemlighetsfull, kall, hård.

Om man berättade honom ett dödsfall, sade han: gudskelof! Om ett barns födelse: stackars barn! och om en förlofning: infamt! Han såg allting genom mikroskop.

En afton gick jag förbi hans fönster åt kyrkogårdsgatan; rullgardinerna voro ej fälda och lampan brann klart derinne. Midt i rummet stod han och rökte en cigarr. Han rökte, han som aldrig rökte.

Jag tillät mig stanna och observera, hvilket icke var svårt, då mannen bodde på nedra botten.

Han tycktes njuta oerhördt af cigarren. Efter en stund lade han bort den och gjorde sig redo att gå till sängs. Han flyttade fram nattduksbordet till hufvudgärden, drog upp klockan och tog af rocken. Derefter bar han fram en stor glaskupa, ett aqvarium och stälde det försigtigt på bordet; som lampan stod

på andra sidan kunde jag mycket väl urskilja de gröna saltvattensalgerna, som flöto omkring, men ej en lefvande varelse syntes röra sig. Han återkom nu från det yttre rummet med en död groda förvandlad till ett fysiologiskt preparat. Jag tryckte ansigtet emot rutan.

Nu tog han med pincetten några muskelknippen från högra låret och förde ned i vattnet; då blef der ett lif bland algerna; rudyngel och salamandrar kilade om hvarandra och bakom en buskig Enteromorpha stack nu ett rosenrödt finger fram, och så ett, tills en vacker Medusa hjulade fram och lade sig på rygg; öppnade så munnen och fattade med de skära fingrarne de ännu skälfvande muskelfibrerna och åt.

Då log den tjugufyraårige misantropen så godt, så godt mot sin skyddsling. I detsamma stack den ondsinta gamla qvinnans hufvud upp öfver hans axel och hon lade sin hand på hans arm och lutade sig helt förtroligt ned öfver glaset för att se på!

Hvem var den menniskan? Åter gåtor!

Qvinnan försvann; han gick till sängs, låg en stund och njöt af att se sin tystlåtne vän hjulande taga sin motion på maten; derpå fördjupade han sig i en bok och jag gick.

En mörk qväll hade en kamrat sett honom smyga på kyrkogården med en lykta i handen. Det hviskades hemska saker; jag försvarade honom, men visste ej sjelf hvad jag skulle tro, ty han var fanatisk naturforskare. Jag ansåg mig för hans heders skull böra fråga honom om verkliga förhållandet!

Han blef ond och svarade intet.

Samtidigt härmed cirkulerade en annan mystisk historia. En ung student, mycket flitig och med stor håg för studier, hade i brist på medel att fortsätta, redan lagat sig i ordning att lemna Upsala och ge sig okända öden till mötes i hufvudstaden. I afskedets stund kommer postbäraren med ett rekommenderadt bref innehållande en penningesumma jemte löfte om lika mycket hvarje månad, så länge han studerade och var flitig.

Stilen var förvänd och underskriften pseudo. Historien cirkulerade tills den blef gammal och den lycklige unge studenten korresponderade med sin okände under en pseudonym a poste restante.

Jag gissade på enstöringen och var nog indiskret att åter en gång fråga honom. Han bevisade mig det omöjliga häruti, ty han skulle visst icke korrigera de stora styrande lagarne, som årligen utgallra det alltför stora antalet af studerande; i kampen för tillvaron visar sig hvem som för naturens höga ändamål är lämpligast att fortvara.

"Och hvem är det?"

"Den starkaste, naturligtvis!"

"Och de andra?"

"De må gå under."

"Är detta ett ändamål?"

"De starkare behöfde deras död för sin tillvaro."

"Fy, sådana lagar!"

"Jag har icke stiftat dem!"

Dervid blef det; jag trodde honom!

En vacker dag såg man i tidningen att han tagit kandidaten. Ingen visste att han tenterat. Han

disputerade straxt derefter med högt betyg och så var han försvunnen.

Tre månader sednare erhöll jag ett bref: *Aix Bouches du Rhône Provence.* Det var från honom. Det andades lefnadslust och godt mod. Han bodde hos rika slägtingar i den vackraste trakt af Frankrike, två mil från Medelhafvet och eklaterade nu sin förlofning efter att ha varit trolofvad i fyra år! Och det visste ingen!

Han skref bland annat:

"Det var oklokt af mig att vara hemlighetsfull i en småstad! hade jag talat mer om mig sjelf, hade man icke talat så mycket om mig! Jag skall ändra taktik.

För att slippa bli föremål för vidare samtal skall jag för dig afslöja alla mitt lifs hemligheter på en gång.

Hvem är jag? Ack! Kamraterna ha sagt det så många gånger, jag har sjelf bekräftat det, men du tror icke! Du vill alltid ha något intressant! Jag är hvad man tar mig för — en obetydlighet, en egoist; jag fruktade nog ofta att man skulle ta mig för ett snille, och då hade min frid varit all! Jag läste in mig för att så snart som möjligt byta Upsala mot Provence; du tror att det var för vetenskapen! Vetenskapen var för mitt nöje, Upsala var för mitt nöje, ensamheten för mitt nöje? Du tror man lefver för att gagna; tro icke det!

Hvad de anonyma penningsändningarne beträffar, så voro de anonyma, derför att jag icke ville öka mina ovänners tal. Tror du att *han* skulle ha

förlåtit mig det någonsin, han som aldrig kunde lida mig!

Jag är äfven skyldig dig förklaring öfver ett par mörka punkter i min Upsalahistoria. Hör då!

Mina kyrkogårdspromenader vid lyktsken gällde en rar daggmask som jag höll på att beskrifva till Vetenskapsakademiens Öfversigt. Min vetenskapliga (ha! ha! ha!) afund tillät mig icke röja mig, med fara att bli misstänkt som liktjuf!

Till sist min historia! Premisserna till denna förtorkade existens, orsakerna till denna verldsföraktares mångåriga qval och bitterheter, jag är skyldig dig hela sanningen, ädle vän!

Jag var blott sju år, en liten ljuslockig pilt, med ett öppet oförderfvadt sinne, då jag började röka cigarr. Passionen tilltog i sådan grad, att jag vid inträdet på Gymnasium hade ådragit mig en kronisk magkatarrh: när jag kom till Upsala hade lefvern äfven blifvit lindrigt afficierad! Tänk lefvern! För att spara tid uppsköt jag brunnskuren till efter examen! Vattnet i Aix är förträffligt och jag är på bättringen, men icke fullt återstäld, som du kan höra! Jag känner dock dag för dag huru olyckorna upphöra, huru ödet tröttnar att förfölja mig och huru menniskorna förbättras — jag har redan sett en engel här nere!

Det var min historia! Går den inte an!

Skall den vara krångligare! Det är inte så krånglig här i verlden som du vill tro. Jag undrar om du inte skulle behöfva komma hit ner!"

Följande dag mottog jag åter ett bref: Aix, Bouches du Rhône, Provence.

Det innehöll endast detta, som aflyfte den sista stenen från mitt bröst.

P. S. Jag glömde säga dig hvem den gamla afskräckande qvinnan var, som framlefde sin gåtfulla existens i mitt kök! Det var min städerska!

D. S.

Sorken.

Det är hans tolfte termin som går in; han läser på graden ännu; inte har han varit lat precis, men han har varit bland det folket, som aldrig kommer sig för att hålla sig framme. Han har sett yngre kamrater gå om sig, men i stället för att sporra honom har detta gjort honom resignerad. Han betraktar sig som Upsalabo och har inte brådt, så länge fadren utan knot skickar honom de sparsamma medlen, ty på de sex åren ha pengarne sjunkit i värde. Hans olycka härrör af hans val af ämne, ty han hörde till den svärm som slog sig på estetik, då det var på modet, och man talar om att han skrifvit vers, som han lät trycka en gång, hvilket han numera förnekar.

Nu hade han blifvit fet och med fetman gick ärelystnaden bort, men han behöfver sofva desto mer. Han besöker derför aldrig annat än en elfvaföreläsning, på Lilla Gustavianum, ty det drar på Stora och hans hår är förtunnadt. I bland får han der höra en stump ur filosofiens historia, en annan gång ett

åttondedels kapitel ur Romarbrefvet, så ett stycke arkitekturens filosofi. Han sitter alltid på sista bänken uppe vid fönstret med fri utsigt åt gården; han har alltid fällknifven framme och har gjort djupa studier i xylografien; när han lyfter på den tjocka oljefärgshinnan, kan han bestämma huru många terminer han tjenstgjort vid universitetet, ty han började skära sina initialer på hebräiska redan första terminen, och sedan dess ha borden blott varit målade tre gånger. Han räknar årsringarne, säger han.

När han kommer upp i termin, går han strax till nationen och lånar Nordbergs Carl XII; den skall han sofva middag på, ty det bestås inga kuddar i hans skinnsoffa och han har studerat skinnets märkvärdiga egenskaper att först kyla och sedan bränna.

Han röker fortfarande pipa, hvilket gör hans rum mindre angenämt att vistas uti. Det är en liten vindskammare i Svartbäcken som han bebott, sedan han först kom upp; taket är brunt, tapeterna bruna, möblerna bruna, han har "rökt in" sin kammare sjelf, säger han gerna med en viss stolthet.

Han äter middag hemma ur mathemtaren och alltid i sällskap med någon likasinnad. Han har alltid 25 halfbuteljer öl vid dörren, och blir samtalet lifligt, så kan han glömma sig qvar vid bordet ett par timmar med ölglaset och pipan; men sedan sofver han middag till klockan 7. Då, när skymningen inträder, går han till Phoenix och dricker toddy med en borgare, ty han tycker inte om studenter; de äro för unga för honom och för bråkiga. Han vill sitta tyst och stilla i ett soffhörn och hvirfla rök, under det att samtalet, helst ett politiskt, rör

sig i jemna opassionerade perioder, interpunkterade med små klunkar ur den bruna toddyn. Drack han fler än fyra toddar, kunde han bli sentimental, som han kallade det, och då berättade han gerna sin historia, hvaröfver han skämdes grufligt dagen efter. Hans historia var enkel och vanlig, och handlade inte om honom utan om ett fruntimmer.

Han hade en passion, som kanske också bidrog att förlänga hans vistelse vid universitetet; han gick på bokauktion. Icke för att köpa böcker och icke läsa, utan för att höra på buden. Han betraktade böcker som typografiska alster; han talade aldrig om titeln eller författarens namn utan endast om boktryckaren.

"I dag går en Amund Laurentzson; vill ni ha en Ignatius Meurer, så passa på om Lördag. Ni skulle ha sett en sådan Petrina; den här Niclas Wankijff var mig en stympare."

Borgaren fick stundom åhöra sådana samtal och som han hade lätt att fatta, gick han sedan och spridde ut bland sina bekanta att t. ex. sextonhundratalets störste författare, Johann Kankel till Wisingsborg hade skrifvit ett lärdt arbete, som hette Nils Matson Kiöping.

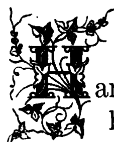
Om söndagarne åt han middag hos sin borgare, hvarefter de båda gingo i aftonsången och hörde någon teologie Kandidat.

Så framflöt hans lif — stilla och lugnt; han gjorde aldrig något ondt, blef aldrig häcklad, var en god menniska, hade alla förträffliga egenskaper, gick i kyrkan, skref till sina föräldrar, opponerade sig aldrig, gick på föreläsningar, men tog aldrig examen.

Han lemnade Upsala vid 26 års ålder, utan någon bitterhet mot lärare eller kamrater, lika värderad och afhållen som när han kom. Derpå gick han in i diskonten och köpte ett tryckeri i landsorten.

Mellan drabbningarne.

—×—

an var puckelrygg, den lilla stackarn, men han var glad och nöjd, ty han hade ett fromt sinne och hade lidit sig fram till den punkt der löjet vidtar. Men han var stolt också, ty han hade tagit medikofilen. Han hade en liten behändig hand och ett säkert öga, så att ingen afrådde honom från att fortsätta. Han var mycket fattig, men han hade inga skulder, men nu skulle de göras, ty hans stipendium på 200 rdr räckte endast till böcker. Det var den honetta fattigdomen, som lefver på försakelser.

Hans studenttid — han var kandidat nu — hade alls icke varit rolig! Hundra riksdaler i termin hade räckt; mjölk och bröd om morgonen, likadant om qvällen, och middagen i matlag med en kamrat för sex rdr i månaden. Ett vindsrum för femton rdr med en famn ved, som han köpte sjelf på torget för sju.

Men det hade varit mycket svårt ibland, då extra utgifter, såsom till kläder, hade gjort en bresch i kassan, och han hade behöft sex terminer till sin medikofil.

Sista terminen var rigtigt svår och då just som han höll på med tentamina. Han flyttade om hösten in i ett gammalt träruckel vid Jernbron, uppe på vinden naturligtvis; rummet var inskjutet som en låda på gafveln och taket hade af åsen fått form af ett likkistlock. Långt ut i rummet sprang husets gemensamma skorsten fram; en tältsäng med madrass, täcke och dyna, men inga lakan; ett köksbord vid fönstret, en rödmålad byrå, och ett par stolar utgjorde möblemanget. Han läste vid ett talgljus i en halfbutelj.

Oktober månad kom och med den kylan; han hade ingen ved och kunde icke skaffa någon. Då upptäckte han att hans skorsten, som han förut ogillat för dess vanprydande fason, spred en behaglig värme omkring i rummet. Han satte sig med ryggen mot densamma och läste. Denna glädje räckte i tre dagar, men på den fjerde var skorstenen obevekligen kall. Han sökte orsaken och fann att den endast tjenstgjorde åt bagarstugan, hvilken begagnades blott hvar fjortonde dag. Det var ett svårt slag. Nöden började visa tänderna; han gjorde så också och bröt med mycken möda loss klädhängarne i skrubben; panelerna följde derpå. Dessemellan sprang han ut i skymningen med sin nattsäck och lånade hem en brasa ved af någon fattig kamrat — han kände inga rika.

När han gått flera gånger på samma ställe blyg-

des han och fann sig nödsakad till en utväg som han förut bäfvat för, ja, som han ansåg lika med ett brott.

Det hade börjat snöa, men snön smälte och sög sig in genom takpannorna och genom läkterna och genom takpapperet, så att det dröp i hans säng, hvilken tjenade som soffa om dagen och apterades till säng om qvällarne helt enkelt genom att han lyfte på täcket; och nu när det blifvit kallt var sängen hans enda räddning äfven om dagarne; han var uppjagad ur sitt bo, han var hotad i sin tillvaros första vilkor. Då fattade han beslutet att gå till "Fernan".

Det var ett bittert ögonblick, det gällde hans klocka, ett minne; men det gällde också hans framtid. Han slog upp rockkragen för att ej vara igenkänd och styrde genom snödrifvorna bort till den mörka Kungsdiksgatan. Han gick länge utanför med bultande hjerta. Han såg så många klockor, som hängde der i fönstret — så många minnen; han tyckte att han gjorde något illa; men så tänkte han på sin examen och han gick in. Det var en brokig anblick som gjorde honom något förvirrad. Nya kläder, messingsinstrument, fortepianos, skodon, böcker, tobakspipor, paraplyn; allt som en menniska kan undvara, utom mat och värme.

Han mottogs vänligt af en medelålders fru och framstammade sitt ärende: han skulle fråga om han kunde få något på den här klockan; han hade råkat i en tillfällig förlägenhet, men han skulle ta ut den snart, den var ett minne.

"Jaså, det är minne", sade frun med ett försmädligt leende.

Den stackars gossen visste icke att det var den vanliga formuleringen af en sådan låneansökan.

Han fick en tia.

"Namnet?"

Hvilket ögonblick! Han förnekade sin identitet. Han ville störta ut, men i dörren möter han tre stojande kamrater, som väl tycktes känna vägen och som säkert icke voro der af samma skäl som han.

"Nej, se lilla Anton! Vänta nu ska' vi vara tillsammans i qväll och ha roligt. Här blir strax pengar!"

Han skämdes, men han stannade och han följde med ut och han rumlade och blef drucken och hemförd. Men han drömde så vackert och han vaknade förvånad; han låg i sin egen säng — med lakan — rena lakan för första gången på sex veckor. Hvem hade gifvit honom dem?

Så kom ångesten öfver honom! Han hade varit ute och rumlat i går; han hade förstört sin tia; han hade ätit hummer; han hade druckit curaçao! Han hade varit hos pantlånerskan och fallit i röfvarhänder.

Han såg åt hufvudgärden; der stod en stol, med strykstickorna, ljusbuteljen, vattenkaraffinen, portnyckeln, en uppslagen kardus Hoppet och hans tia; allt väl och ordentligt uppdukadt!

Men han hade svårare perser än så; det var då när maten tog slut och han skämdes att gå och låna. Han svalt då, men han läste, läste oaflåtligt och försummade aldrig föreläsning eller kollegium.

En gång fann man honom på sin säng liggande

afsvimmad öfver sin Fysik, som han skulle tentera dagen derpå. Han hade icke ätit på 48 timmar.

Emellertid hade han tagit medikofiln och lade nu in sin ansökan till underläkareplats på Garnisonssjukhuset, der han skulle erhålla fria husrum och 60 rdr i termin. Hans ansökan beviljades och han gjorde sin första ronde, men föll till golfvet när han fick åse en ledvricknings iråttasättande. Fältläkaren, som med detsamma inträdde, blef högst förvånad öfver att se en liten menniska ligga på golfvet, blek och i kallsvett; han lyfte upp den stackars gossen och frågade medlidsamt: hvem är du, min lilla gosse?

"Jag är underläkare på Garnison och medlem af Fältläkarekåren!"

Man besparade den lilla krymplingen den förklaringen, att ett brott mot reglementet i misstag blifvit begånget, och han fick stanna terminen ut. Han visste icke att han var puckel!

Så kom han åter till Upsala och gick på sjukhuset; men det blef allt svårare för honom att reda sig. Men det gick! Tidigt var han uppe om morgnarne och skötte sina affärer, så att han var i arbete klockan 9.

Det hade åter blifvit vår och kamraterna hade skilts åt olika håll; några hade gått ut på beväringsmötena, andra till förordnanden i landsorten och andra åter till badorter. Han var ensam i staden och såg en förskräcklig sommar för sig i Upsala, der somrarne kunna vara outhärdliga.

Det var en majdags eftermiddag; han hade sutit i Karolinaparken och läst, och gick nu upp på Slottsbacken för att få litet horizont. Landskapet är inte

just vackert, men det gaf icke heller någon längtan till landet, utan väcker snarare föreställningar om hafvet; och han var född vid kusten och blef hemsjuk, då han såg ångbåten böka sig fram mellan de grufliga trädesåkrarna. Och han såg hela sommarens fasor mot sig och han önskade att det var höst igen.

"Nå se det var då tur att jag råkade dig; gå genast till inspektorn och lyft respengar; jag gratulerar! Men skynda dig innan patienten dör!"

Conclusion: den lille reste qvällen derpå till Bohuslän, för att inträda i sin befattning som husläkare hos en mäkta rik köpman, hvilken blifvit svagsint af vällefnad. För besväret erhöll han 200 rdr i månaden och vivre, vivre på ett slott vid hafskusten. Och han andades åter!

Den gamla byggnaden hade uppstått under Ostindiska Compagniets glansperiod på 1740-talet, då nuvarande egarens förfäder hade samlat en kolossal förmögenhet. Parken var anlagd i fullständigt Chinesisk smak efter ett mönster från Cantons omgifningar.

Der funnos ackasier och sykomorer, grottor och dammar med guldfiskar och svanor; små bambupaviljonger och fontäner; volierer med fasaner och påfoglar. Åkrarne voro igenlagda och ängarne voro icke slagna i mannaminne. Hela trädgårdsland voro besådda med blommor; der fans en frukträdgård med de ljufligaste träd och en köksträdgård och melonbänkar och jordgubbsland, persikospaljer och vinkast; hvart man kom mötte ögat väldiga vaser af äkta porslin från Mingdynastien och i rummen glänste det dyrbaraste Cracquelée bredvid Japanska emalj-

arbeten. Huset var omgifvet af verandor med markiser af finaste bambu och nankin; hängmattor funnos anbragta här och der emellan träden, och solskärmar af siden och damast stodo öfver allt till hands. I svandammarne och kanalerna lågo båtar, men längst ner vid hafsstranden låg en kutter med två båtsmän färdiga att hissa på vid kommando. I stallet funnos fullblod och jagtvagnar. Der var med ett ord alla ingredienserna till ett paradis, men der fattades skapelsens krona. Hushållet bestod nemligen endast af dåren, hvilken stod under en husfrus, en hofmästares och en kammartjenares välde; men hvad brydde han, den lilla Doktorn, sig om menniskorna, då han för första gången fick ostördt njuta af sin frihet, af naturen och denna jordens timliga goda.

Han blef yr af det myckna, men glömde icke att befria fången från det tryckande tyranniet, hvarför också denne visade sig tacksam.

Han och den sjuke suto ensamma vid middagsbordet och hade hvar sin betjent bakom stolen; han åt sjelf sex rätter mat, de härligaste ostron och friskaste hummer och drack de ljufligaste viner, under det att den rike mannen satt bredvid och åt kokta höns och mannagrynsvälling. Efter middagen lågo de båda i hängmattor af manillagarn, och den sjuke åsåg med afund huru den fattige kandidaten rökte fyrtioriksdalers cigarrer, och drack direkte importerad marasquino.

Han seglade ut på hafvet och lät alla sorger blåsa bort; han rodde omkring på kanalerna och sköt kaniner med revolver; han satt i en kiosk och metade guldkarpar; men det var icke bra, ty dem bru-

kade husfrun göra sig en liten inkomst på om höstarna och derför uppstod meningsbyte, hemlig korrespondens till den sjukes förmyndare, hvilket åter gaf anledning till utfärdandet af en ukas, som gaf Doktorn absolut beslutanderätt öfver allt lefvande både folk och fä på hela gården.

Augusti månad gick in och han besökte sina trädgårdar; han fann behag i jordgubbarne och skickade upp pojkar i bigaråträden; han pröfvade persikorna och vindrufvorna och fann att de ännu behöfde en månad på sig; han lät skörda hela fång med löfkojor, petunier och scabiosor för att sätta i sina mandarinvaser; han njöt af ögonblicket som ett barn, han visste icke om han skulle få igen sådana dagar. Under sin promenad i trädgården får han se en ljus sommarklädning och en liten halmhatt med blå slöja skymta mellan buskarne. Han blef så rädd, att hjertat begynte bulta och han gick upp på sitt rum och trodde icke att han vågade gå ut mer den dagen; han beslöt sednare på eftermiddagen att raka sig, hvarefter han påtog en hvit halsduk. Han kom dervid att kasta en blick i spegeln och fann att han var mycket ful. Han gick ner i salongen och gjorde några slag öfver golfvet; der råkade sitta en stor trymå, som gjorde att han kunde se sig hel och hållen; han fann att axlarne sutto för högt upp!

Derpå gick han upp i slottstornet, ända upp till lanterninen och såg på utsigten; han hade trädgården och parken under sig och längst bort hafvet; han kunde se allt som rörde sig dernere och han såg en ljus klädning röra sig i trädgården.

Han gick ner i stallet och undrade om han skulle

kunna sitta till häst. Derpå tände han en stor cigarr och gick utanför trädgårdsstaketet.

När det blef qväll gick han till sjöpaviljongen och tyckte att det var tråkigt, så att han strax gick hem igen och beslöt att tillbringa en del af morgondagen i trädgården.

Han steg upp i tid följande morgon och rakade sig! Han slog upp fönstret och andades provinsrosornas doft och åhörde löfsångarens strofer med ovanlig uppmärksamhet; han knöt länge på halsduken, polerade naglarne, tog hatt och käpp och gick, men möter i dörren en betjent med andan i halsen: patienten var illa sjuk.

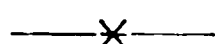
I två dagar satt han inne i sjukrummet och på den tredje fick han resa in till staden för att underrätta om dödsfallet och samtidigt erhålla entledigande.

Just nu när vindrufvorna skulle till att mogna och dalierna började slå ut, måste han lemna paradiset och återvända till Upsala, utan att ha sett trädgårdsmästarens dotter, ty det var väl hon ändå.

Han packade alltså in och återvände till Upsala.

— — — — — — — — — — — — — — — —

En Snobb.

Denne person var nog olycklig att vara son till en högre embetsman, hvilken äfven var förmögen; derjemte bar han ett namn, som, ehuru det icke återfans i adelskalendern, dock egde en utmanande klang och som väckte desto större förargelse, som dess utländska stafningssätt alltid föranledde dess origtiga uttalande; der fans ett par bokstäfver för mycket!

Dessutom hade naturen begåfvat honom med ett fördelaktigt yttre, hvarför han visade sig tacksam genom att vårda detsamma; han älskade nya kläder hvarje halfår, hvilka han lät borsta hvarje morgon, och kunde icke förmå sig att gå på en föreläsning utan manchetter; när det var smutsigt ute stoppade han icke byxorna i stöflarne, utan tog på galoscher. Som hans ögon voro dåliga, begagnade han lorgnett, ty han ansåg sig för ung att nyttja glasögon.

Denne afundade och skarpt klandrade man hade

sin uppfostran att tacka för sina olyckor, och bör hans historia lända föräldrar och målsmän till varning.

Han inskrefs efter sin fars önskan i X-lands nation, oaktadt han utgått från ett läroverk i hufvudstaden. När han nu inträdde på nationen fann han sig omgifven af sexfotlånga bredaxlade landsmän, hvilka han aldrig sett förr och som talade ett för honom främmande språk. De betraktade hans snygga kläder med misstänksamhet. Ingen vågade till en början dricka brorskål med honom, ty hans försynthet togs för högfärd, tills en äldre föreslog en allmän brorskål med "rännstensungen" — så kallade provinsen hufvudstadsbefolkningen den tiden. — Som offret icke ville öfverlasta sig, vägrade han att tömma hvarje särskildt glas i botten, hvilket framkallade en storm af ovilja.

Han sökte närma sig några jemnåriga, men de voro fullt upptagna med att formera ärofullare bekantskaper bland de äldre.

Andra besöket på nationen utföll ändå sämre. Han kunde icke deltaga i en kavalleristrid derför att man under den nöjsamma gardistleken "spänna kyrka" krossat hans lorgnett. En kavalleristrid tillgick så: nationen delades i två grupper; klädd i teatergarderobens kaskar, sablar och harnesk satt man upp gränsle öfver stolarne och efter en allmän ridt omkring salen, gjordes slutligen chock under förfärliga trumpetsignaler. De krossade stolarne sattes upp på nationens utgifter under rubriken teater.

Följande nationszwück uppläste en skald ett poem kalladt "Snobben", hvilket väckte allmänt jubel. I

detta skaldestycke skildrades den olycklige från topp till tå; hans byxor, hans urkedja, hans manchetter, hans galoscher, hans dåliga ögon, hans rena näsdukar, hans far och mor.

Från den stunden besökte snobben icke mera nationen, utan sökte upp sina gamla skolkamrater.

Underliga rykten började gå. En hade sett honom äta med gaffel på Gästis, en annan hade hört honom vägra att taga fyra supar vid smörgåsbordet, en annan hade sett honom rida på Stockholmsvägen. Han besökte föreläsningar och kollegier regelbundet; han var alltså ett dumhufvud, det syntes ju också på hans yttre. En morgon väckes den olycklige af en stor landsman, som svär på att han måste låna honom pengar. Protester hjelpte ej, ty landsmannen höll ett rekommenderadt bref i handen, hvilket han af artighet uttagit åt snobben; ja, han hade redan öppnat det och broderligen delat summan i två olika stora delar, men han svor på, att han icke läst brefvet.

Då adressaten förklarade sin missbelåtenhet med brefüppningen, lades detta honom till last vid nästa juniorsval.

Numera kunde han aldrig besöka nationens läsrum, ty alltid haglade försåtliga tillmälen och lömska afsides.

Följden blef att den unge personen tillsammans med andra olyckskamrater hyrde en särskild lokal, der de kunde läsa sina tidningar och äfven spela kort. Detta var ytterst oförsigtigt, ty nu hade småstadssqvallret fått eld i sina blår.

Det talades om hemliga orgier, om osedligt lif

i smyg; om man förut föraktat, så afskydde man numera alla bättre klädda studenter.

Hans syster skulle resa till en pension i Lausanne, och som hon icke kunde medföra en liten vacker vindthund, lemnade hon den i brodrens vård.

Aldrig hade i Upsala någon resande kunglig person väckt en sådan uppmärksamhet som den stackars hunden. Man stod i fil på trottoarkanterna och slog upp höga skrattsalvor; man hetsade större hundar på den lilla stackarn, och det kunde äfven hända att man gaf honom ett käpprapp i förbigående. När det blef tjugo grader kallt och hunden började frysa, fick han ett ylletäcke. Denna onödiga nyhet var oerhörd och indignationen allmän; det ljöd ett enda ursinnigt rop: "en hund med hästtäcke", man trodde nemligen att endast hästar begagna täcken.

Hunden måste skickas hem igen, sedan han först på en källare blifvit fägnad med sockerbitar doppade i kognak, hvaraf han blifvit sjuk.

Han hade af en kär anförvandt vågat få en mycket vacker käpp, förfärdigad af nerven i ett palmblad; som han fäst sig vid detta sällskap, lät han sätta en silfverskolla öfver knappen. Denna onödiga lyx hade kostat honom en riksdaler, eller "fyra toddar", som hans landsmän räknade; men som guldsmeden, vare sig af fåfänga eller oförsigtighet, kontrollerat plåten, skulle denna oskyldiga pjes bli en källa till många lidanden. En Y-länding råkar en afton, då han letade efter sitt spanska rör, upptäcka hemligheten; den spriddes som en löpeld. "Har ni sett käppen?"

Käppen talades om i åtta dagar. Den sparka-

des och pinades och kastades i alla källartamburer; plåten blef bucklig, fernissan skamfilades, men käppen höll, ty det var en god käpp, och det var hans olycka.

En dag blef han borta; egaren letade den förgäfves bakom galoschhyllan der den brukade ligga: den var borta. Egaren annonserade på knuten och lofvade en jemförelsevis stor belöning åt finnaren. Nu stod det folksamlingar vid knuten; man skrattade och hojtade och skref roliga kommentarier på annonsen.

En morgon gick käppens egare sin promenad utmed ån! Han såg ängsmarken invid vägen uppbökad; grästorfvor voro uppsparkade som man får se der boskap går på bete, men der gick icke boskap, och tydliga spår af klackjern syntes på den fuktiga jorden. I gräset blänkte något; det var den fatala silfverskollan och bredvid låg käppen, sargad, trampad, böjd som en sprättbåge, men icke af; det var derför marken var så bökad. Att det icke var en tjuf som tagit käppen, det vittnade det öfverskattade silfrets qvarvaro. Hvem var det då?

I fyra långa år framsläpade denne unge man, på hvilken naturen och ödet slösat sina gåfvor, sitt lif som en biltog i den lilla staden. Han var aldrig student, fast han tillhörde kåren; han vågade aldrig gå på sången, aldrig på nationen, aldrig på installationer och helsningar, aldrig på baler eller spektakler, ty han blef alltid skymfad; han var "bland landsmännen" dum, högfärdig, ytlig, utsväfvande — med ett ord en Snobb! Och i verkligheten var han intet af allt detta.

Efter fyra ledsamma år tog han en lysande Juriskandidat-examen.

Vet ni hvad man sade då?

— Ä-äh, sa' man.

Ett folknöje.

—×—

pikad! — Så lydde det fåordiga telegram han i Maj månad 18... erhöll från Upsala.

I öfversättning skulle det heta: ditt namn har blifvit uppspikadt på en svart tafla i Dekanus' farstu, 2 tr. upp, Jernbrogatan 7; om du infinner dig der, så får du mot 2 rdr 50 öre lyfta ett halft ark bikupa med två dåliga namnteckningar skrifna med gåspenna, lite diverse trycksaker och längst ned en 25-öreskarta; detta papper — hvilken glädje för föräldrarne, hvilken tillfredsställelse för målsmännen — är ett pass, som för dig öppnar den stora utsigten till kanhända granparnassen i Domkyrkan, kanhända till predikstolen eller lasarettet, detta papper skall hos dina förläggare gälla lika med ett lifförsäkringsbref, ty du har fått på hand på din framtid, du är räddad, — du har skrifvit ditt latin!

Så stor rol spelade för många, många år sedan det romerska språket vid universiteten, att få examina kunde afläggas utan att delinqventen först offent-

ligen "författat" en latinsk "afhandling", som det så skönt hette.

Att författa anses i allmänhet ganska svårt, men att författa offentligt är ansenligt mycket svårare. Derföre sökte man så mycket som möjligt underlätta arbetet, och hade på sistone dessa skrifningar, hvilka företogos två gånger om året, urartat ända derhän, att de betraktades som ett slags återkommande folknöjen, ty ingen behöfde bli kuggad om han blott förstod att sköta sig. Härtill hörde, att en tid före den egentliga skrifningen hos vederbörande adjunkt eller professor samtidigt aflemna trenne uppsatser, trenne öfversättningar och tio riksdaler. Rättvisligen måste erkännas att priset var fixt.

Afråddes man efter förberedande prof att gå upp, så borde man icke gerna göra det, ty det fans dock vissa grundsatser; tillråddes man, så utsåg man ett godt, pålitligt sällskap och gick upp.

* *
*

Det var i medio af April, då värmen ej tillät någon vidare läsning och terminen var skämd. Det fans så mycket oslagna käglor qvar hos Lambys och så mycken odrucken punsch på Hofvet. Man ville dock försona den förflutna terminens synder med att skrifva sitt latin. Förberedelserna voro undanstökade och dagen före den afgörande dagen var inne.

Vid sextiden på qvällen strömmade skaror af studenter upp till Kuggis, åtföljda af städerskor med klädkorgar och nattsäckar fulla med böcker, hvilka dagen derpå skulle användas som källor.

Det vimlade snart uppe i de låga rummen; man

bildade partier och antecknade med krita sina namn på de svarta borden; deponerade sina bokupplag på golfvet och mottog af kursor Bergholm goda råd och förmaningar, isynnerhet om man såg grön ut.

Mången öfverliggare, som i åratal pröfvat sin otur, helsades af den gamle med en bekant nickning och löfte, att han den här gången skulle söka göra något för dem.

Följande morgon kl. 8 med qvart var man på platserna till ett antal af fyra hundra man, sedan middag först blifvit beståld till kl. 1.

Dekanus infann sig, sorlet lade sig, och nu upplästes under dödstystnad de ämnen öfver hvilka man skulle författa.

Derpå uppträdde kursor och höll ett gammalt välkändt tal, innehållande ordningsreglerna, alltför detaljerade att här kunna återges. Han var den som skulle uppehålla disciplinen, den närvarande docenten fungerade endast. Han var omutlig, stum och blind.

Nu började man med ett konstladt lugn att formera blyertspennor, vika af papper, slå namnteckningar och skugga bokstäfverna i det ämne man funderade på att välja. Man valde helst ett sådant, på hvars svenska betydelse man var bergsäker, ty man visste mycket väl, "att intet är i allmänhet osäkrare" än att öfversätta latin. Helst togs ett sådant ämne, der man uppdagat några gamla kända namn som Sulla, Cato, Cæsar, Alexander o. d., emedan man då hade de bästa utsigterna att få fram ur författarne, sådana som den gudomlige Cornelius, hvars uppsatser synas vara frukter af Förf:s itererade latinskrifningar, eller den outtömlige Livius, hvars sköna perioder

tyckas förfärdigade på en strumpstickningsmaskin. Den sednare var i synnerhet god för dem som skulle ha högre betyg och skrifva långt. Då drog man ut periodens skelett som ränningen ur en väf och så slog man i nytt!

Nog af, den försigtige och svage skref en kort uppsats på så dålig och inkrånglad svenska som möjligt, med visshet att derigenom åstadkomma det bästa latinet.

Och derpå öfversatte han!

Voilà tout!

Var man mycket dålig, så hade man gamla rättade temaböcker med sig och lokaliserade. En uppsats om Augustus t. ex. lokaliserades till en om Gustaf III, Cæsar blef till Napoléon o. s. v.

Den skicklige deremot kunde, om han förstod att undvika alla svåra vändningar, och om han hade sina ramar af konjunktioner tillhands, samt kunde från paletten — en lista med fraser och bons-mots ur Cicero — hemta en och annan färgklatsch, tillreda en ganska behaglig latin, som hugnades med det höga betyget approbatur.

Förmiddagen slank tyst och stilla under djupsinniga forskningar, högst sällan afbrutna af några svaga hviskningar. Vakthafvande docenten satt och läste borta i en smyg och såg ingenting; kursors blickar följde misstroget någon, som på tå smög sig fram mellan borden för att dricka ett glas vatten och på hemvägen lemna eller mottaga något halfhögt förtroende.

Nu blef kl. tolf. Solen kastade sig ned öfver domkyrkan, snön smälte på taket och det började

smattra på fönsterplåtarne, kajorna stimmade kring tornet och katedralisterna, som sluppit lösa, lekte hök och dufva under högljudda skrik.

"Om man skulle öppna ett fönster", föreslog någon. Gjordt! Och nu strömmade vårluften in och lifvade upp sinnena; man drog andan och började småprata.

"Skrif färdigt konceptet innan maten kommer", varnade en äldre kund, "jag känner till det der."

Man skref nu allt hvad tygen höllo och klockan slog 1. Allmän resning, sträckningar och gäspningar! Matkorgarne buros in och man dukade upp biffstekar och smöraskar, brödkorgar, soppterriner, vinbuteljer, konjakskaraffer och bränvinsflaskor.

Gamla Kuggis har blifvit förvandlad till en festsal; det är en bankett af egendomligaste slag.

En tjock teolog med servietten knuten om halsen är nog oblyg att midt öfver rummet trycka en jurist i ett glas portvin.

Korkar smälla, knifvar och gafflar skramla; en har tagit af sig i skjortärmarne och undrar om inte en cigarr... En annan börjar, sedan han petat tänderna med en trädgårdsknif, att hvissla en okänd melodi. Och vakthafvande docenten, han vänder ryggen åt alltihop, stirrar ut genom fönstret och äter ett hopslaget smörbröd.

Här dränktes betänkligheterna och i glädjen fattade mången det välvisa beslutet att skjuta upp hela skrifningen till hösten — man tyckte att det var synd att sitta inne en sådan vacker dag, och så gick man.

De som stannade redigerade nu hvarandras opera,

och en kamratlik fördelning af kunskaperna egde alltid rum utan lärarens ingripande.

När klockan blef 2 aflemnade emellertid han, som stannat qvar, följande snilleprof pro gradu, som här i svensk öfversättning meddelas.

"Lucius Sulla botade fäderneslandet med starkare läkemedel än faran kräfde.

"Sedan Carthago blifvit förstördt, började Roms gamla välde att ramla, ty upplösta af fruktan för den täflande staden och, mera öfvermodigt, än tillbörligt var, förlitande på sin magt, tvekade de aldrig att begå de orättvisaste dåd, hvartill äfven på den senare tiden kommit, att Attali skatt, och de rikedomar, som blifvit röfvade i Asien, i synnerhet hade bidragit dertill, att folkets seder förderfvades och att Romarne, svekfulla som de voro, hade bekrigat de närgränsande staterna, hvaraf följde, att de, då de kränkt det ingångna förbundets helgd, framställde det aldra sämsta exempel, hvilket framkallade, att, då det redan hotande kriget med bundsförvandterna utbröt, den största olycka tillskyndades romerska väldet, och att, sedan fred blifvit sluten, då medborgarnes antal alltför mycket ökats, signalen gafs till det borgerliga kriget."

— Det var Livius det der; nu kommer Tacitus. Kort galopp!

"Detta krig störtade republiken och friheten; många brott mot gudarne hade Romarne begått; tiden var inne att dessa skulle hämnas; en hämnare uppstår när statens undergång icke är fjerran; han begagnar det starkaste läkemedel, då han såg staten nära att uppge andan, ty han tror sig ännu kunna

bota den; Sulla tviflade ju icke, att ju fäderneslandet, ehuru sakernas läge var förtvifladt, likväl skulle kunna befrias från yttre och inre fiender.“

— Och så i traf igen!

“Till den ändan, då han, sedan kriget med Mithridates blifvit slutadt, hade fört hären tillbaka till Rom, började han att på det värsta sätt rasa mot sina motståndare, och på det han desto lättare skulle kunna fullfölja hvad han satt sig före, proclamerade han sina fienders namn och utfästade belöningar åt dem som angåfvo desse.

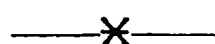
— Denna punkt tog han oförändrad ur Gedike's skriföfningar.

“Hvaruti just orsaken, hvarför staten, sedan af proskriptionen de största brott blifvit födda, ramlade, låg.“

Denna punkt hade han skrifvit sjelf!

Sedan 1872 genom en kungörelse på konsistoriidörren begagnandet af “spirituösa eller andra starka drycker“ vid latinskrifningen blifvit förbjudet, äfvensom bruket af varm mat, afmattades intresset för den vackra idrotten i så hög grad, att Ecklesiastikministern 1873 helt och hållet afskaffade latinet!

En lofvande yngling.

Mycket lifligt var det på nationssalen; klubbmästaren hade tagit fram fanan ur teatergarderoben och skulle hänga krusflor på den; sångarne repeterade: "Jag går mot döden" inne i biblioteket; svartklädda landsmän sutto omkring väggarne, läste tidningar och rökte cigarr; vaktmästaren bar in en stor cypresskrans med långa hvita sidenband, på hvilka stod tryckt med guldkapitäler: AF KAMRATER. Det hade varit meningsbyte om der icke skulle stå: AF Y-LANDS NATION, och man hade stannat vid det förra.

Nu ringde det från Domkyrkotornet i studentklockan; taktpinnen hördes ännu en gång knacka mot notställaren derinne och mana första basarne till uthållighet i fermaten, kurator drog på hvita handskarne, fanföraren knäppte om sig bältet, tidningsläsarne bröto upp och togo på ytterplaggen. Sången tystnade och nationen tågade ned till Trädgårdsga-

tan för att begrafva det bästa hufvudet och den bästa kamraten i nationen!

Det var en kall Januari-eftermiddag, medan solen ännu stod några minuter öfver horizonten.

I sorgehuset var stor bedröfvelse, ty ende sonen var död — ifrån far och mor och två små systrar. Tårarne voro slut och det låg ett doft lugn öfver huset.

Tåget gick upp till kyrkogården; det var trettio grader kallt, träden voro rimfrostiga och solen lyste ännu längst uppe i kronorna, men nere på marken var det redan skymning, och de lummiga träden kastade blåa skuggor öfver grafvarne; domherrarne schasade hvarandra och drogo ner små snöfall; hela kyrkogården var en enda hvit duk med några ojemnheter här och der, ty det hade fallit djup snö.

Tåget stannade; sången gick oklanderligt, predikan likaså. Derpå höll den unge presten ett tal.

"Denne yngling hade haft en vacker framtid för sig, menskligt att döma; han var af ädel börd, hade föräldrar i mycket goda omständigheter och af hög samhällsställning, en from moder som var känd för sin välgörenhet i hela staden (särskildt för den skyddande stiftelse som kallas Magdalenahemmet), han var en ädel natur, afhållen af kamrater, värderad af lärare både för sina framstående kunskaper och sin flit, hvilka skulle ha fört honom långt på vetenskapens ärofulla väg. Men nu hade Gud också fattat behag i denne yngling och derföre slog han honom och tog han honom, ty Gud slår, som bekant, sina käraste; och han höll äfven modern mycket kär och fadern äfven, derför hade han också slagit dem, och

hoppades talaren att det måtte ha tagit riktigt hårdt, så att de skulle gå till rätta med sig sjelfva och inse hvilka stora syndare de voro och att det var för deras synders skull som de nu blifvit slagna. Voro de icke syndare kanske? Jo men! Alla äro vi syndare, säger skriften, och förtjena icke annat än död och fördömelse!

Här föll modern i en häftig gråt. Uppmuntrad häraf fortsatte den 27-årige talaren och öfvergick nu till betraktelsen öfver "den lofvande ynglingens framtid på andra sidan grafven!" Ämnet var visserligen grannlaga, men sanningen skulle till ljuset...

"Mamma!" ljöd en genomträngande barnaröst, så förtviflad, så full af gråt, att talaren blef stum.

Modern hade afsvimmat i faderns armar.

Då gick som en elektrisk stöt genom de unges hop; det lät som om man bytt om fot, fanan gjorde en rörelse, kom åt en trädgren och en flock snöflingor föllo ned på den unge prestens kala hjessa.

Det gnistrade i hans isgrå ögon, ty han var nog obildad att tro på en afsigt i snöfallet, och öfver hans härjade drag spred sig en flammig rodnad. Han fortsatte, och andedrägten syntes som en hvit rök ur hans mun och hans skägg var grått af rimfrosten.

Han gjorde en volt i talet och skulle nu ur den öppnade grafven inhösta några lärdomar åt ungdomen. Denne yngling hade varit begåfvad med ett skarpt förstånd och han hade egnat sig åt den verldens visdom som kallas naturkunskap. Faran låg nära tillhands...

Talaren, hvilken var den ende som hade tillfälle att hålla sig varm, märkte icke förr än nu att kylan

tilltagit och att de små barnen greto af köld, sedan modern återkommit till sans.

Han inskränkte sig derför till att varna de unga för den verldsliga visdomen, som leder till förderf, och anbefalde det sanna uppenbarade ordet, som leder till Christus.

Solen hade gått ner; och stjernorna tågade upp.

Dödens frid låg öfver hela naturen; processionen slingrade sig fram mellan de höga drifvorna, och snön gnisslade så skärande under fötterna. Men i spetsen gick fanan, och se hon bar icke sorgen längre, ty det svarta krusfloret var blifvet gnistrande hvitt; fridens engel hade andats deröfver, dödens engel hade fläktat med sin vinge.

* *

*

På aftonen, sedan den aflidnes kamrater i några vackra sånger utanför sorgehuset gifvit sina tänkesätt om den dödes framtid tillkänna, samlades några närmare vänner till den bortgångne unge läkaren hos amanuensen i dennes rum bredvid pathologiska anatomisalen.

Vid en förträfflig Tricoche och starka Havannor diskuterades den förflutna eftermiddagen.

"Tänk om han varit skendöd och hört hvad som sades", anmärkte en ung medikofilare känslofullt.

"Omöjligt; vi ha införlifvat den präktiga gossens hjerna med våra samlingar; vill ni se den?"

"Nej, för Guds skull", svarades i korus.

"Det var ett makalöst gods; den vägde nära 1,600 gram — Ni vet att Cuviers vägde 1,700 — och den grå substansen var så afgjordt öfvervägande — det var ingen hönshjerna, som Ni ha den äran att veta."

"Det var", sade du, "en Meningitis som gjorde ända på den vackra historien?"

"Ja och en genomgående sådan; hela membranen var förstörd ända intill pia mater..."

"Nej, sluta nu".

"Är du sentimental, din sprakfåle!"

När de gingo ut för att supera och passerade stora salen, stannade amanuensen och visade på ett tomt bord till höger om en påbörjad medelålders man.

På bordet låg ännu knifven bredvid ett broderadt lakan, märkt med ett krönt namnchiffer.

"Der hvilade han sist, gamle Tönnes, innan de svarte kommo och togo honom", sade han.

De superade länge och drucko mycket; sedan följde sällskapet amanuensen på väg. När de kommo ett stycke ner på Trädgårdsgatan upphörde snön plötsligen att knarra, marken var svart och mjuk och de kände en doft af granris. De voro utanför sorgehuset; det lyste i hans fönster.

"Nu är modern derinne och gråter", anmärkte någon.

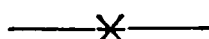
"Hvem skulle det annars vara?"

"Hm!"

Amanuensen på pathologicum blef alldeles tyst, och när de kommo till hans port släppte han icke sällskapet förr än han öfvertalat en af dem att ki-

nesa hos sig, ty han bodde för tillfället ensam i hela huset. Lyckligtvis frågade ingen honom om han var mörkrädd, ty han var af ett mycket våldsamt lynne när han hade förtärt något.

Skalden och poeten.

an bar långt hår, hade dåligt bröst och drack absint. Hans gymnasieperiod hade infallit under den tid då de litterära föreningarne blomstrade; han hade alltså läst mycket dåligt öfver sina lexor, men skrifvit föredrag på både långa och korta rader. Det hade väl kunnat botas af kamraterna i Upsala, men hvad värre var, hans hela riktning hade blifvit bestämd; han var blifven "idealist" och trodde på det overkliga, derför betraktade han hela sin Upsalavistelse såsom en overklighet, och det fick han lida för.

Men under det han gick på gymnasium hade Upsala redan inträdt i reaktionen. Den siste skålden hade skurit halsen af sig för att undgå hånet, ingen beklagade den vilsefördes öde, utan fastmer kunde icke hans biograf underlåta att kasta ett lätt löje öfver hans personlighet. Dessutom hade hela tiden antagit en praktisk riktning, hvilken äfven hade sitt direkta inflytande på studentlifvet; man kände att man reste till Upsala för att ta en examen och

icke för att studera. Dertill kom äfven en annan omständighet; skandinavismens undergång i och genom det olyckliga danska kriget hade beröfvat ungdomen tron på festtalet, och derför gick den och skeptiserade; vidare hade de oartiga Norskarne vid sista studentmötet sagt att studenter inte voro någonting; att de stodo i vägen för ljuset genom att bilda skrå, och att det icke kunde bli något riktigt bondelif förr än man trädde ut ur "Studenterrammen", och annat mer som hade en viss afkylande verkan på studentgeisten.

Nu kom han emellertid upp "med ett varmt, eldigt sinne och öppet hjerta; han var en älskvärd yngling, vänsäll, renhjertad och troende; han trodde på allt godt och ädelt och stort och skönt", som en ordensbiograf vid ett gladt tillfälle yttrade.

Men han kom också upp på nationssalen en afton, då det var zwück, i samma sinnesförfattning och var nog oförsigtig att taga kuratorn på orden, då denne bad de nykomne kamraterna betrakta sig som hemma och med sina talanger bidraga till att illustrera festen.

Han gick fram till bålen, kastade de ringlande lockarne öfver axlarne, blixtrade med ögonen, knackade och framsade följande skaldestycke med värma:

Skynden då fram på den herrliga ban, som i glänsande ringlar
Svänger sin ljusrika väg hän öfver framtidens fält.
Se, bort i fjerran der stå de tjusande okända fröjder,
Leende blickande fram, fastän ur dunklet likväl,
Vinkande gladt som serafernas flock ur de rosiga molnen,
Qvädande framtidens sång, ljuflig, osäglig musik. —

Här afbröts talaren af en trumpetskräll borta ifrån pianohörnet, der en landsman, som icke älskade poesi, försökte få ljud i tenorbasunen.

Men skalden:

Hasten då trängtande fram på de olika lockande stigar,
Trängen till grufvornas djup, vetandets väldiga schakt —

Här brast hela församlingen ut i ett osläckligt gapskratt, men skalden fortsatte, vildt, fanatiskt under ackompanjemang af skrattsalvor.

Sväfven på vingar dit upp till de klara förfriskande nejder,
Diktens förtrollande hem, tankens etheriska verld.
Målen ock framtidens lockande bild i tjusande färger...

Bravoropen och skrattsalvorna fortforo, och han fortfor också. Slutligen hördes en röst: Fy fan, det är ju allvar! Man bildade grupper och pratade högt! Men han fortsatte ändå; hans bröst flämtade och hans ögon tårades.

När han slutat föreslog kurator hans skål och utbragte ett hurrarop för "skalden".

Han hade störtat ut innan hurraropen tagit slut.

Han visste icke att det just var en af de äldre landsmännens triumfer att på ett hyperpatetiskt sätt framsäga valda stycken af Tegnér och att han nu först blifvit tagen som en imitatör (trumpetstöten), och lyckats vinna bifall, men slutligen blifvit igenkänd och utskrattad som en "skalderacka".

Nu tror man att han var botad; nej, martyrglorian var alltför kär. Han samlar snart några likasinnade och bildar ett hemligt förbund som utöfvar poesi, hvilken på sammankomsterna bedömes under flitigt punschdrickande.

* *
*

Emellertid hade samma qväll som skalden, hvilket numera var hans öknamn, gjort fiasko, en annan ung nykommen också låtit narra sig att stiga fram och läsa upp ett poem; men det var annat!

Han sjöng om de höga vedprisen, om sin städerska, om mathålet han åt på, om föreläsningarnes skadliga inflytande, om punschens förträfflighet, om borgmästaren, om huru man bäst skulle hundsvottera polisen, huru man skulle bedraga handtverkare på varor; vidare gaf han adress på bierstugor, talade om hur stor skuld han tänkte göra, att han troligen icke skulle ta någon examen utan sluta som student i Upsala; han satte äfven i fråga att han skulle dö i ett uthus, och beskref huru han då skulle förhålla sig m. m., som icke kan återges.

Det var inte allvar, det! Bifallet var också oerhördt och uppriktigt. Talen och svaren voro hjertliga, nationen hade en poet! Och han blef bror med seniorer och kuratorer och byggnadsnämnd och biblioteksutskott.

Inom en termin var han teaterdirektör; hade inträdt i det lysande N. N. H., der han blef bror med docenten i sitt hufvud-ämne, hvilket var honom till stort gagn vid följande tentamen; dessutom hade han varit marskalk på en konsert i Katarina kyrka och hållit talet för qvinnan på Nordiska festen; han var alltid lyckad och hade grundlagt ett varaktigt rykte.

Afundsmän sade, att han var en narr och att han aldrig skulle ta examen. Men han gick på föreläsningarne ordentligt och satt alltid på första bänken; han tog rikligt med kollegier och försummade aldrig att kura; han var ingen rumlare, men var

ofta med i ett gladt lag och umgicks i familjer, der han gerna var sedd för sitt anspråkslösa sätt och sina glada visor.

Men skalden gick alltjemt och rufvade; håret blef allt längre och absinterna flera. Han föraktade poeten djupt; han gjorde som vanligt skilnaden så: den der roar sig med att skrifva, jag skrifver på fullt allvar. Och det gjorde han, ty han gjorde intet annat. Han tog långa promenader ut till Gamla Upsala för att aflyssna nordanvindens sus i granarne på kyrkogården några gamla sagor, han ropade upp kämpaskuggor ur högarne, men der kommo inga; han gick ut i kronoparken för att "ta stämning", men han fick ingen, han dref på landsvägen, men det blef ingenting af. Ingenting läste han annat än skönliteratur och de estetiska systemerna. Men om qvällarne skulle han ha sina beundrare omkring sig vid toddyn, och då först lefde han och kunde till och med bli genial; dagen derpå vid skrifbordet var han åter steril.

Så framlefde han några terminer och var mycket skygg; han tyckte sig läsa hån i allas anleten; till och med hans förbund hade börjat tvifla på hans begåfning och funno snart botten; de ledsnade på honom och kunde icke finna honom intressant längre. Intressant, det var just det han ville; han ville vara hånad, föraktad, blott han ådrog sig uppmärksamheten, blott han fick sympati, sade han. Han måste vara intressant till hvad pris som helst.

Då först hittade han på den nya typen, som var så gammal, så gammal; han fann att han enligt

Vischers system var ett "brutet geni", och nu skulle han bli bruten till hvad pris som helst.

Han klippte af sig håret och lät ett par mustacher vexa ut; han klädde sig ordentligt, skref oskickliga visor, förde ett rått språk och ett utsväfvande lif med dåliga bekantskaper. Dessemellan hade han hysteriska återfall och skref klagande sånger. Men som han nu lefvat i flera år utan att ha lefvat ett lif i verkligheten, hade han ingenting att skrifva om, annat än sin sorg, men hans sorg var icke någon sorg, ty han hade intet annat att sörja öfver än sig sjelf, och sig sjelf hade han pjaskat ut, och plottrat bort bit för bit, så det fans intet qvar. Det förstod han inte!

Emellertid hade ryktet om sonens oregelbundna lif nått det aldrig otillgängliga fadersörat, och beslöt fadren, som var grosshandlare i Sundsvall, företaga en revisionsresa till Upsala, öfverraska sonen och hålla en gruflig räfst. Olyckan ville att han vid sin ankomst till staden först råkar på en gammal vän, som han icke sett på många år och som derför ger middag, hvarefter sonen skall öfverraskas. Middagen blir långvarig och rundlig, ty de begge vännerna hafva så många projekt att diskutera rörande de åtgärder, som skola vidtagas med den förlorade sonen. Sedan de ätit och blifvit druckna, gingo de ut att söka det borttappade fåret. Han fans ej hemma, men troddes vara på Himmelriket eller hos Åkerstens. Efter att ha hvilat vid en toddy på Akerstens, anlände man till Taddeis och fick reda på den lilla spiraltrappan som leder upp till himmelriket. Sedan de girat omkring i den mörka gången åtskilliga hvarf, hördes

ett skrik som ifrån afgrunden, en dörr slås upp och mot dem strömmar en flod af ljus, tobaksrök, punschångor och tjut. Det var himmelriket! Sonen står just i skjortärmarne vid en bål och skall hålla tal; han fattar i ett ögonblick situationen, fyller glasen och ber sällskapet helsa hedersgästerna med ett fyrfaldigt hurra!

Vindlingarne i trappan, öfvergången från mörkret till ljuset, hurraropen och kanske mest middagen bedöfvade den gamle så, att hans entré skulle blifvit ganska komprometterande om icke sonen störtat i hans armar.

Derpå druckos flere bålar och åts sexa i stora salen på Gästis, och der blef sång och tal; sonen höll tal för fadren och kamraterna för sonen, hvarvid fadren blef så stolt öfver att ha en sådan, enligt beskrifning, förträfflig son, att han sednare tog honom afsides i en fönstersmyg och frågade om han behöfde pengar, hvartill sonen sade — nej! Ett sådant nej var värdt mer än pengar, menade han. Senare på natten bars fadren omkring salen i en stol under allmänt afsjungande af folksången.

Det blef ingen räfst af under sådana omständigheter, och fadren reste med det allra bästa intryck dagen derpå: men sonen stannade och fortsatte sitt ogudaktiga lif, i hvilket han numera fann stort behag. Han blef fet och dugtig, och hans bröstlidande gaf sig, sedan han utbytt absinten mot punsch. Han försonade sig med mat och glädje och började äta frukost på källare samt lade sig till råtthund.

Vid nästa Majfest höll han ett roligt tal på nationen, och till höstlandskapet hade han lärt sig tre

oskickliga visor. Han var synbarligen på bättringen, och en och annan af hans vedersakare erkände öppet att de misstagit sig på honom.

Härunder hade han glömt bort allt hvad han lärt i skolan och insåg en dag, att han icke hade hufvud för att läsa. Då slog han graden ur hågen och sökte en plats hos en träpatron i Norrland.

Nu är han den gladaste brädgårdsinspektor i Sundsvall, älskar god mat, starka anekdoter, men hatar poesi.

* *
*

Poeten deremot, han framgick tyst och stilla på sin bana och tog en vacker examen.

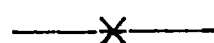
Han har skrifvit poem vid 1 drottnings begrafning (hvarför han erhöll en briljanterad kråsnål), 1 kröning, 2 invigningar, 18 bröllop, 6 kristningar och många, många middagar, och lär ha fått beställning på en kantat till nästa jubelfest, hvad det nu blir för en!

Sedan hans Samlade Dikter äfven utkommit, tillhör hans namn literaturhistorien.

Han är biograferad två gånger (andra gången i två upplagor) och man har redan utvalt buxbom till hans porträtt.

Offret.

(Ett stycke bondelif).

adren egde en gård i Upland; han hade varit bonde, men var nu possessionat. Han åtnjöt ganska stort förtroende i orten, hade erhållit kommunala uppdrag och stänkröster vid riksdagsmannaval; han var med ett ord en aktad man, rättrådig, hederlig, oförvitlig och väl burgen; för öfrigt var han en mycket dålig menniska, men det var ett naturfel som ingen hade rätt att klandra honom för, men det var mycket obehagligt för sonen, som fick umgälla det.

Det hade blifvit en hop barn i huset; inkomsterna vexte icke i samma proportion som barnens antal, derför måste det göras indragningar; detta roade icke fadren; han älskade ostindiska näsdukar och ville ha rigtigt silfver på sina sjöskumspipor; han ansåg sin hustru icke böra gå i halfsiden då nämdemansfrun gick i hel. När han såg dessa sina små önskningar hotade, blef han först ond på barnen, och lät dem

gå dåligt klädda; sedan när de blefvo vuxna fingo de göra nytta och slutligen skötte han gården med dem. Det var en god affär, ty han hade dem för bara maten!

Ingen menniska misstänkte några dåliga motiv; alla berömde de utmärkta föräldrarne till de artiga och flitiga barnen, som skygga och darrande af hunger alltid helsade så höfligt. De fingo mycket litet mat: "det är så helsosamt," sade fadren, som alltid hade aktningsbjudande motiv för alla sina dåliga handlingar; de fingo eländiga kläder: "barn ska härdas," sade den hedervärda fadren; de fingo ingen uppfostran, men arbeta som drängar och pigor: "barn ska lära sig arbeta"; och folket sade: "hvilken förträfflig uppfostran, och högfärdig är han inte fast han kommit sig upp, ty hans barn få då gå som drängar och pigor!"

Om de vetat hur högfärdig han var! Det jäste i honom att han skulle känna sin underlägsenhet under den der fattiga preststackarn, som han alltid sökte reta till strid på kommunalstämman, men som alltid fällde honom på ett så humant sätt genom att meddela en faktisk upplysning i saken ur sitt förråd af kunskaper. Det mylrade i hans passionerade sinne, då han kände huru det dock fans något, som ej kunde fås för penningar; han, som med sitt stigande välstånd fått aktning, heder, ära, anseende, kunde dock icke fylla den afgrund som låg mellan honom och presten. Presten begagnade ord, som han icke förstod; presten kunde knyta ihop ända till tre tankar och dra till dem så att det kändes som en rännsnara om förståndet; det var bestämdt finare

hjul i prestens mekanik; dessutom — och det var det värsta — presten hade en söndag rättat ett par bokstäfver som kommit vilse i hans protokoll. Nog af, han hatade honom med hela den styrka, som nerver härdade vid plogen och slagan kunna utveckla.

Han mönstrade en afton sin barnskara och utvalde med sin fadersblick den svagaste bland gossarne. Han tog honom som af en händelse afsides och talade om Upsala, om studentfanan, om sången, om de hvita mössorna och mera. Derpå gaf han sonen lof att studera; men, sade han, du är en fattig gosse och får reda dig sjelf; jag kan icke göra något för dig, utan du får som andra fattiga gossar hjelpa dig fram med konditioner; blir du informator i något förnämt hus, så kan din lycka vara gjord, sådant har man sett förr!

* *
*

Gossen kom i skola och var flitig. När kamraterna voro lediga, så fick han gå bort och läsa lexor med minderåriga och det var ej roligt; sina egna lexor preparerade han om nätterna. Det lilla han förtjenade tog fadren om hand och köpte åt honom de äldre brödernas aflagda kläder: “man skall behålla pengarna i huset“, sade han.

Emellertid gick han igenom sin ungdom under nöd och strid, men med fast mod, ty han trodde på framtiden. Blir jag blott student! var den tanke som höll honom uppe. Och han blef student! Han sprang från Kuggis och köpte för sina sista pengar en hvit mössa; och så gick han ut ur staden för att komma

hem till sina föräldrar; han hade fyra mil att gå, men det var en vårqväll!

Han gick den långa förfärliga Vaksalavägen, och han tyckte den var vacker; han sjöng och han sprang och han skrek för att få luft, ty han hade ju ingen att meddela sig med; han hade solen bakom sig och han såg sin skugga bli allt längre; men när han vände sig om, låg ännu alltid staden bakom honom, med Carolina, slottet och Domkyrkan; en gång uppe vid Vaksala kyrka hade han förlorat dem ur sigte, men så döko de upp igen. När solen gick ner och lärkorna tystnat ute på de ändlösa åkrarne kände han sig trött; han hade inga pengar. Han fortsatte vägen och kände att han var hungrig, ty han hade icke ätit på hela dagen af bara oro. Men han gick på; han sjöng icke mer, men han tänkte på huru glada mor och systrar skulle bli, när de fingo se hans hvita mössa. Det började knastra under hans fötter, ty det frös på den ännu fuktiga vägen. Då fattade han mod och gick in i en stuga. Der sutto tre bonddrängar på spiselkanten och rökte pipa.

"Förlåt mig, kan herrarna ge mig lite mjölk och låta mig ligga öfver natten."

De tre herrarna tittade på hvarandra, men sade ingenting.

Han upprepade sin anhållan.

"Inte!" ljöd omsider det vänliga svaret, och de tre försjönko åter i samma tysta häpnad och orörlighet.

Han gick; när han kommit ut på landsvägen vände han sig om; der lågo de tre herrarne med näsorna mot rutan och grinade.

I nästa stuga blef han vänligt mottagen och fägnad grundligt, oaktadt hans uttryckliga förklaring, att han icke egde några pengar.

"Håhå, rika Lundmarks äro inte utan, de!"

Folket kände hans far; hans rika far. Det gaf honom att tänka på!

Han lade sig i en mjuk säng och sof så godt, men drömde att han satt i skolan och skulle förhöras. Och när han vaknade i den lilla stugan var solen redan uppe och hans första blick föll på den hvita mössan, som hängde vid fönstret; och det rosenröda sidenfodret lyste igenom den hvita sammeten och den såg så fin ut, men så glad på samma gång! Och han betraktade sina dåliga kläder, som hängde på klockfodralet, och han såg på de söndriga stöflarne och han skämdes, ty han mindes gummans ord.

I detsamma öppnas dörren och en piga träder in, går rakt på hans stöflar och bär ut dem för att borstas. Derefter hör han dämpade skratt i köket utanför; han rodnade af harm och skam.

När han sedan stigit upp och fått kaffe, tog han afsked och förnyade sin förklaring och ursäkt. Gumman försäkrade att hon ingenting begärde, men ville han ge något åt flickan... Det var tunga steg öfver tröskeln!

När han var utanför hörde han genom det öppna fönstret:

"Lika snål som fadren! Att inte ha så mycket ambition... utan komma som en tiggare!"

Då gick han upp i skogsbacken vid vägen och stormgret; han visste icke om det var af harm eller

sorg eller skam; men han kände att han fått ett sår invärtes som blödde och förgiftade hans blod; ty onda och osunda tankar uppstodo hos honom. Han försökte en analys. Han fann att det icke var så mycket förödmjukelsen, ty den skolan hade han genomgått på sina konditioner; han hade åkt på kuskbocken, fått heta "han", mottagit julklappar af strumpor och andra nyttiga ting, fått tillbaka sina pengar då han måst spela fjerde man i en preferans och tappat; sådant kände han väl; nej, det var något annat som kändes djupare; han trodde att han förlorat tron på fadren, hvilken för honom alltid framstått som idealet för sanning, heder och rättrådighet. — Huru ofta hade han icke hört honom säga: det fins intet så föraktligt som osanning; jag hatar ingenting så som orättfärdighet o. d.

Men han blef snart glad igen, när han nalkades hemmet; han tänkte sig huru syskonen och modren skulle stå på verandan och vifta mot honom, när han kom på stora landsvägen, och så skulle systrarne springa mot honom med Tello i hälarne — det ögonblicket skulle ge honom allt igen!

* *
*

Det var fram på söndagsförmiddagen, mellan tio och elfva, då han stängde sista grinden och fick sitt hem i sigte. Han såg ingen mensklig varelse på verandan eller utanför. Han sökte ådraga sig uppmärksamhet genom att sjunga, men utan verkan!

Han går in genom förstugan alltjämt sjungande, går igenom barnkammaren och gossarnes rum, utan

att träffa en menniska; han går i köket, ingen piga; slutligen inträder han i salen alltjemt gnolande på Sångarfanan, då han mötes af ett dundrande: tyst!

Han befann sig midt ibland familj och husfolk, hvilka åhörde huru modren läste predikan. Det blef en paus i läsningen, men blott ett ögonblick; ty en blick af fadren, och modren tog sina ögon från gossen, och fortsatte läsningen!

Det var en förskräcklig halftimma som återstod; tvänne stämningar hade brutit hvarandra, och förtrollningen var också borta.

Det blef ledsamt och kallt alltigenom! Efter predikan förde fadren sonen med sig ut och spatserade. Man tog af en händelse vägen åt kyrkan och råkade inträda der just som gudstjensten var slut.

Fadren mottog lyckönskningar af kyrkfolket och syntes ganska förnöjd! Så kom presten.

"Guds frid, pastorn, nu skall han få predikohjelp".

Pastorn lyckönskade sonen och tackade för den erbjudna hjelpen, men frågade om sonen redan hade så afgjord kallelse, att han bestämt sig!

"Kallelse?" sade fadren. "Hå, det skall väl inte kräfvas så strängt; man ser så mycket folk som blir prester!"

De följdes åt framåt prestgården. Sonen och presten voro snart i ett samtal, som fadren ej deltog i, ty han visste ej hvarom det handlade.

Framkomne till prestgården bad värden dem stiga in, men fadren sade tvärt: nej, tack! tog sonen med och gick.

De gingo tysta bredvid hvarandra länge.

Slutligen sade fadren:

"Jag hade tänkt att det inte var värdt att du blir prest!"

"Jag har aldrig ämnat det?"

"Har du inte?"

"Nej, jag har inte kallelsen!"

"Jaså! Men jag vill att du blir det!"

"Jag menar jag blir hvad jag vill, när jag bekostar mina studier sjelf —"

Fadren tänkte en stund.

"Om jag hjelper dig med studierna, blir du prest då?"

Han fattade sonens hand och såg på honom.

"Nej icke för vinnings skull!"

"Om jag ber dig!"

"Nej! Jag är icke af den rena bekännelsen."

"Det är icke jag heller", tröstade fadren, men det halp icke.

Samtalet var slut. En märklig förändring hade försiggått med fadren på dessa timmar.

Han hade fått samma sak mot sonen som han nyss haft mot presten; men hans fåfänga var större.

Resultatet blef parlamenteringar, som strandade mot sonens fasta beslut, att icke mot samvete åtaga sig att förkunna en lära som han ej bekände helt och hållet. Modren skickades fram med sina böner, men intet halp.

Då visade fadren honom ur huset. Genom gamla lärare erhöll han en sommarkondition, och med besparingarne reste han om hösten till Upsala och började läsa på graden.

* *
*

Vid första terminens slut hade han alldeles klart för sig, att en examen egentligen är en ekonomisk fråga, att akademiens vigtigaste person är räntmästaren och att tal om jernvilja, flit o. d., är snack. Här funnos en mängd opåräknade utgifter: inskrifningsafgifter, lösen, nationsafgifter, kollegier och böcker. Ett enda lexicon kostade lika mycket som han tänkte lefva på under terminen, och han lefde mycket sparsamt. Han bodde innanför ett arbetsfolk som hade barn. Modern skickade i hemlighet en flaska mjölk i veckan, hvilken han gömde bakom en bjelke ute i vinden; när det var kallt fick han hugga en vak i flaskan och hemta sitt förråd för tillfället.

Det der gick ändå an; att han förkylt händerna gick också an; att han blef svag och eländig af dålig föda också, ty sådant tog icke skada på hans själ, men det var annat som förmådde det.

Han kunde icke betala nationsafgiften; landsmännen egde befria honom derifrån genom allmän omröstning på landskapet. Han stod i rummet utanför, när de läste upp hans namn.

En landsman begär ordet och, då han ej finner den sökande tillstädes, förklarar han, att det endast kan vara lågt vinningsbegär, som dikterat denna ansökan, då fadren vore känd som en, minst sagdt, välbergad person.

Vid voteringen beviljades hans ansökan att blifva från terminsafgiften befriad med tre rösters pluralitet.

Han drog sig numera alldeles tillbaka, och de få kamrater, som förut umgåtts med honom, stötte han ifrån sig genom sin misstänksamhet.

* * *

Det blef vår och det var en Valborgsmessoafton. Studenterna samlades som vanligt på torget om qvällen för att med fanor och sång tåga upp till Slottsbacken.

Han hade varit ute och gått för att hålla sig varm och vände just om Carolinahörnet då han såg det långa tåget komma emot sig. Han blef blyg, han blef rädd och ville springa sin väg; men han ville så gerna vara med; han hade ju rättighet; men så tänkte han på den der gången på nationen, och så blygdes han — han hade ju inga rättigheter. Nu tågade de förbi honom, han tyckte att alla de hvita mössorna sågo på honom; sjelf hade han icke någon ren mössa, utan gick i hatt, och det kom också för honom. Han följde ändock efter och blef knuffad i folkhopen; han stannade med de andra åskådarne uppe på backen; han trängdes allt längre fram mot sångarne; han kände igen gamla skolkamrater, men han vågade sig icke fram. Och nu klingade "Våren är kommen" så jublande friskt och eldarne lyste rundt kring horizonten. Här hade han stått som katedralist året förut och drömt om det ögonblicket då han skulle få vara med, och det stod så lifligt för honom, att han glömmer sig och faller in i sin sångstämma!

"Åh, håll mun på dig, när studenterna sjunga!" röt en gesäll och knuffade honom i sidan!

Nu hade han bevis på att han icke var student!

Han ville gå hem senare, men han gick ändå ut i staden för att höra på sången och se de glada upptågen. Det lyste i alla nationssalar; han tänkte ett ögonblick gå upp på sin; men det kostade pengar, och om han också haft skulle han ej vågat gå

dit. Man skulle ha hviskat, så trodde den token, “har han råd med det?“

Han kände att han den qvällen var på god väg att bli en dålig menniska! Han var så viss, att i hela det stora studentsamhället ej fans en enda, som i denna qväll var så olycklig som han — och ändå funnos der så många som voro fattigare. Det fans en fläck på honom, och en sådan som han visste att ungdomen aldrig förlåter, och han var dock oskyldig; det skulle ha varit en lisa att ha varit skyldig, tyckte han.

När han kom hem och gick igenom arbetsfolkets rum, satt hela familjen omkring ett väl dukadt bord och åt.

“Nej, kors, är inte magistern ute; vi trodde vi inte skulle få se honom förr än i morgon bittida!“

Och så skildrades för honom hur lustigt det brukar gå till; hur hela sta'n är vaken om natten och hur studenterna gå till slottskällan på morgonen i soluppgången; och hur roligt det skulle bli i morgon på första Maj!

Han gick in till sig och slog upp fönstret. “Sjung om studentens lyckliga dag,“ hörde han. — — “Inga stormar än;“ “Inga stormar, Inga stormar,“ sade basarne för att göra saken troligare, men han blef så ond, ty han älskade ännu sanningen, och han fick en hel hop onda tankar om poeterna, “dessa mensklighetens flatteurer“, menade han.

Han gick till sängs, hörde arbetarens barn läsa aftonbön, och somnade i den fulla öfvertygelsen att han var en förkastad menniska.

* *
*

Åtta dagar senare skulle han upp på nationen för att läsa ett anslag om ett ledigt stipendium på 15 rdr. Han valde en timma efter middagen då han nästan var säker på att ingen skulle finnas på lokalen.

Han fann tamburen full af rockar; han gick igenom läserummet och fann dörren till salen stängd, men hörde en röst som talade. Han lyssnade!

"Mina herrar, då Xlands nation i dag har den äran och glädjen att se sin inspektor hedra densammas enkla bord med sin närvaro, är det för oss en så mycket kärare anledning att få helsa honom — — —

Han tittade genom nyckelhålet och såg ett långt dukadt bord med ljus, vinglas och blommor; kurator stod med ett champagneglas i handen vänd mot nationens inspektor, professor X.

— — — och jag ber på alla mina landsmäns vägnar härmed få föreslå en skål, en tacksamhetens, för den aldrig tröttnande välvilja, hvarmed ni, herr professor, städse omfattat Xlands nation, en välönskans för vetenskapens nestor, akademiens ära, som så häfdat Xländingarnes gamla namn! Lefve Xlands nations inspektor!"

Hurra, hurra, hurra, hurra! inföll nationen, och fanfarer skrällde.

Han måste höra fortsättningen och satte sig ned vid dörren.

Det knackade i ett glas och det blef dödstyst.

"Mina herrar landsmän! — Jag har icke många ord att säga! Den oförtjenta ära, som kommit mig

till del, då ni inbjudit mig till ert lysande bord, har tilltalat mig ganska lifligt. Det är godt för en gammal man att se sig afhållen af ungdomen, och det är desto kärare, som denna ungdom blifvit född och uppfödd i samma hembygd, ja, mina unga vänner; det samband, det osynliga samband, som eger rum mellan personer, födda och uppfödda i samma hembygd är i sanning egenartadt; man känner sig som barn af samma mor och man älskar hvarandra som sannskyldiga fränder. Xlands nation har för mig alltid varit som en kär anförvandt och, oaktadt den ringa beröring man kommer till hvarandra, har jag dock fått er alla kära — och jag känner eder alla; det fins icke en af er som ej ligger mig om hjertat. I tycken måhända, att vi så sällan se hvarandra? Väl! Men jag ser er, jag ser med mitt vakande öga, ty jag älskar er!

Vet ni, mina unga vänner, jag säger ibland för mig sjelf så här: Gud låte aldrig Xlands nation komma att ångra den stund då den utsåg mig till det ansvarsfulla kallet — — —

Han sprang ut i tamburen för att få skratta ut och återvände sedan till nyckelhålet.

Inspektorn stod der ännu med glaset i hand och tårarne i ögonen och talade.

— i hemmet, mina unga vänner, är det vi få lära allt godt, i hemmet är vår lyckligaste tid; huru mycket ligger ej i detta enda ord: hem! Och I han alla lyckliga hem — jag vet det! Men derföre skolen I också vara tacksamma! Tänken på denne fader, som för eder arbetar och trälar och drager

dagens tunga och hetta; det är för er han arbetar, ty hvarför skulle han arbeta för sig sjelf — — —

Han aflägsnade sig och mötte i trappan vaktmästare med fat och buteljer.

Det kändes som om något gått i baklås för honom. Han tyckte att alla menniskor ljögo; studenterna i sin sång, kuratorn i sitt tal, inspektorn i sitt tal; men det värsta var, att de bestämdt trodde på hvad de sade; inspektorn gret ju! Eller var det kolsyran! De voro sålunda vilseförda! Han hade ju efter hand funnit att allt förhöll sig på ett rent motsatt förhållande i verkligheten mot hvad som sades af menniskorna. Icke hade inspektorn visat nationen någon välvilja, icke var han någon nestor i vetenskapen, han var ju ansedd för en stor medelmåtta; icke kände inspektorn alla landsmännen, han som aldrig såg dem mer än en gång om året på vårmiddagen; och ordet hem, det väckte ju hos honom de allra obehagligaste föreställningar; och hans far, icke arbetade han för sonen — det var ju lögn alltihop!

Om qvällen skref han till fadren och sade, att nu ville han bli prest, ty han hade ändrat mening i vissa saker.

* *

*

Två år efteråt har han tagit dimissionsexamen och håller på med den praktiska.

Hans lefnadssätt och hans yttre ha undergått vissa förändringar. Han har genomlefvat en andlig kamp, som numera är slut. Ansigtet är något ål-

drigt; näsan mera framskjuten och markerad; ansigtets hud fast, gul, med två mörka skuggor efter skägget; vissa muskler omkring munnen (buccinatorerna) mera rörliga och utvecklade, liksom alltid på språng; blickarne oåtkomliga; om man ser honom i ögat, kan han kontrahera pupillen, så att man tror sig se en blind; det der lilla mörka pupillhålet, der själen strålar ut, är han så rädd om; pannan är högre, men man ser platsen efter det gamla hårfästet; händerna äro vissna, men han har blifvit fet.

Hans studier bestå i homiletik och kateketik.

När han står i katedern och extemporerar är han vältalare, men det är mera en exeget än en predikare man hör.

Kateketiken är honom motbjudande, men han måste, och han är strängt pligttrogen. Han får tre af de värsta gossarne från Prinsens skola till sig kl. 6 hvarje morgon; dessa skola senare på dagen ge prof på lärarens skicklighet genom att svara på ett visst antal katekesfrågor; barnen tycka icke om att stiga upp i otid, derför äro de sömniga och tredska, men som de äro fattiga tycka de om slantar. Detta vet den unge menniskokännaren och derför begagnar han detta vanliga och tillåtliga medel.

Hans två mellanår hade icke varit angenäma; han hade visserligen fått umgänge genom kollegiet, men de voro icke behagliga dessa unga män, ty de voro så obildade, menade han, och dessutom hade de ett vakande öga på honom och umgingos hos en professor.

Litet svårt hade han också haft att finna sig i den tyranniska ton, som lärarne begagnade mot honom, och tilltalsordet du kändes som ett tillbakaflyttande i skolan; det verkade så förkrossande, att han ibland trodde det vara en villa att han arbetat sig ur gossåren, han tviflade på all utveckling öfverhufvud.

Striden hade varit svår! Han hade slutat sin första period i tvifvel, då när han beslöt läsa på presten, men han gick icke till botten med sin sak, utan kastade sig öfver till absolut stupidité.

Han ville bli kristen på allvar, men han kunde icke; han ville pröfva sig genom späkning, sjelfförvållade lidanden, men han fick aldrig extasen. Han slog en gång upp ett tryckt plakat på sin vägg med "Kom till Jesus!" Visserligen led han litet smälek derför, men det var så litet mot hvad han lidit förr, att han tog ner plakatet igen.

* *

*

Han prestvigdes i Domkyrkan i föräldrars och syskons åsyn. Fadern tog emot honom på korsgången och kysste honom; modern gret och syskonen också. Han var som vanligt lugn och kall.

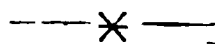
När tiden blef fullbordad, erhöll han kominstraturen i hemsocknen.

Nu är han mycket afhållen af sina församlingsbor, är ansedd som en snäll och hederlig man,

och så är han; men främmande folk från sta'n, som hört honom i kyrkan, säger att han är "död".

Med fadern umgås han rätt förtroligt; de spela bräde om lördagarne och äta middag tillsammans om söndagarne.

Lättsinnet.

Nätt och jemt hade han tagit en dålig studentexamen, då fadern dog och lemnade honom fyratusen rdr i souvenir. Det var mycket pengar, menade sonen och reste om hösten till Upsala för att ta graden.

Anländ till ort och ställe hyr han och två kamrater en triplett på Svartbäcksgatan. Sedan går han ut och ser på sta'n; när han blifvit nykter, börjar han höra sig om fordringarna till graden. Han får då veta att man icke kan tala om några fordringar, ty graden är helt enkelt frukten af mångåriga studier vid universitetet, graden är krönet på bildningen, graden är en utvidgad studentexamen, graden är egentligen icke någon examen alls; för öfrigt använder man första terminen till att uppvakta, och anmäla sig till föreläsningar utan att besöka dem, ty dem kan man icke ha någon nytta af ännu, med ett ord — till att orientera sig!

Och Gud, hvad han orienterade sig!

Man såg honom uti Eklundshofskogen slå käglor och dricka punschbålar kl. 11 på förmiddagen, och det var han som uppfann att ge åkarn tre riksdaler, för att han på hemvägen skulle köra omkull i svängen nedanför backen.

Det var han som uppfann att man kunde rida på de förspända droskhästarne, när man ej fick rum i vagnen eller på kuskbocken.

Det var han som fann upp, att man kunde simma öfver ån för att komma till Lamby's.

Han anförde alla nattliga uppträden på torget; han sjöng första bas och försummade aldrig allmänna sången; han blåste b-kornett i nationen och införde det bruket, att nationsextetten alltid upplöste sina sammankomster på torget medelst fanfarer.

Han var älskvärd i dessa upptåg, men han hade äfven sina stunder, då han var fruktansvärd. Det var då han blef utsläppt kl. 11 från ett schweizeri och icke kunde komma in någonstans mera; det var då berserkalynnet tog sig ut. Då gick han till torget och utvalde en handfast skara för att gå ut på ströftåg. Först släcktes alla lyktor på Svartbäcksgatan och så bar det af till stadens utkant vid Kungsdiket. Der låg en ölstuga. Kom han ej in, då kunde han i raseri bryta ner hela längor med staket och gamla plank; han lät en gång bära en grind från Vaksala tull ner till Fyris — han tog ner skyltar och bar i ån, ja han lät en gång föra en släde från en gård och skjuta den ner i en vak, så att endast det yttersta af skalmarne syntes — allting skulle ner i ån.

Allt detta nidingsverk, som numera upphört, tåldes af stadens borgare; aldrig hörde man några klagomål åtminstone, hvilket gaf studenterna anledning förmoda att de togo igen skadan på annat sätt.

Hans mest berömda dåd var dock den i annalerna länge lefvande belägringen af "Tunnan", en ölstuga en half fjerdingsväg utanför Svartbäckstull, på en åker på väg till Gamla Upsala. Han tog ner ett staket och utdelade spjelorna som spakar, med hvilka dörrar och fönsterluckor skulle brytas upp på den lilla stugan, i hvilken fyra borgare hade stängt in sig. Han gick sjelf upp på taket och släppte ner stora stenar genom skorstenen, så att spjellet sprang sönder; han började lyfta af takpannorna och fick foten igenom de murkna läkterna, då ett väldigt skri förkunnade att dörren var uppbruten och att besättningen kapitulerade. Han var fruktansvärd, der han stod i skjortärmarne i den kalla vinternatten, drypande af svett, och han skulle säkert ha blifvit gastkramad som en värdig ättling, om någon af de gamle kämpar stigit upp från Fyrisvallen derute och sett på den belägringen.

Nå, det der var nu hetta i blodet, som borde ha gifvit sig, innan de fyra tusen riksdalerna tagit slut, men den gjorde inte det!

Hans hem var oordentligt; det låg vid en stråkväg och der spelades bräde och dracks öl hela förmiddagarne. När han mot slutet af terminen skulle ta fram sina böcker, fann han dem icke. Slutligen hittade han i en koffert bland orena kläder en psalmbok, ett nya testamentet och Anna Maria Lenngren.

Andra terminen, då han kommit under fund med

att graden var en examen, till hvilken fordrades tolf betyg, började han läsa humaniora, det vill säga Paul de Kocks romaner på franska, "för språkets skull", diverse skönlitteratur och latinska grammatikan, ty han hade hört att man skulle skrifva latin en gång till.

Nu var han blifven sexmästare i nationen och det var ett magtpåliggande värf — och kostsamt. Tredje terminen tog han ett kollegium i latinskrifning för att lugna sig, ty han började bli orolig. Hans lif fördystrades äfven af husliga bekymmer, ty han hade en kontubernal, som ville läsa och som ej kunde fördra de eviga kort- och brädspelen i hemmet.

En qväll hade de slagits, och då kontubernalen, som var en inbunden, vildsint natur, dragit upp sin knif, fattade den andre sin laddade bössa och sköt af skottet i väggen. Saken gjorde ett obehagligt uppseende, men det hindrade icke honom att alltid ha bössan laddad öfver sin säng och att knäppa med hanen innan han lade sig, för att låta kamraten höra att han var på sin våkt. Ingen ville flytta midt i terminen, och man lefde på fältfot. Detta gjorde att han flydde hemmet och att vid fjerde terminens ingång hans fyra tusen riksdaler voro slut.

Det var en vändpunkt i hans lif — han skulle börja vigilera.

Nu tror man att kamraterna öfvergåfvo honom, att alla så kallade vänner, som ätit hans sexor och druckit hans punsch, skulle vägra honom sin hjelp! Nej, visst icke; den penning, som cirkulerar i studentrörelsen, är icke förvärfvad af egaren och derför

betyder den så litet; der i staden bedrifs så mycken hemlig socialism, att om föräldrarne bara visste!

Att vara utan tillgångar är nu en sak, som i Upsala är lätt hjelpt, men att ha skuld är något värre, och det var det han hade.

En morgon väcktes han af en karl, som visade en räkning på ett par blankläderssttöflar. Han hade aldrig i sitt lif dragit blankläder, men en provisor på apoteket skulle på en Gillebal och kunde icke få blankläderssttöflar utan att någon gick i borgen, pro forma. Han hade alltså gått i borgen.

"Vill herrn betala den här räkningen?"

"Skall jag betala hans stöflar! Jag känner knappt karlen!"

"Men herrn har accepterat!"

"Pro forma, ja, det har jag gjort! Gå sin väg nu!"

Karlen gick, men han kom igen om åtta dagar, och då voro de två!

"Vill herrn betala?"

"Nej! Ska' jag betala andras stöflar; tycker herrn det är billigt? För öfrigt kan jag inte!"

"Då blir det utmätning!"

Han låg i sängen och såg huru de upptecknade: ett beväringsbandoler, en bajonett (tillhörig K. Uplands Regemente), en hamptygsrock, en tobaksburk (utan lock), två kortlekar, en studentmössa. Han tvang dem vidare att upptaga: 8 tombuteljer, en galosch, Ödets lek (från ett lånbibliotek), en nattkappa och en latinsk temabok.

Han fann uppträdet nytt och underhållande, hvar-

för han bjöd herrarne på hvar sin half öl, som de tacksamt emottogo.

Vid närmare besinning fann han det ändå orättvist, att han skulle betala en annans stöflar och han gick till en kamrat, som läste på hofrätten.

Han gjorde sin relation och förklarade sig missnöjd med domen.

"Men du har ju redan skrifvit på utslaget, att du erkänt skulden?"

"Ja, det är sant, jag skref på! Men det bryr jag mig inte om! Jag processar!"

"Processa aldrig med handtverkare, ty du förlorar alltid! Jag processade med min skräddare om en öfverrock härom året och jag förlorade genast i första instansen!"

"Men du hade fått rocken!"

"Ja naturligtvis!"

"Ja, men jag har aldrig fått några stöflar!"

"Det är samma förhållande!"

"Men, ponera casus!"...

"Det hjelper inte!"

Han blef slutligen öfvertygad om att han redan förlorat processen, och att han måste betala rättegångskostnaderna, så vida han ej ville bli bysatt, ty de upptecknade lösörena skulle säkerligen icke räcka!

Han fick nödiga instruktioner att gå till Bolén för att skaffa pengar.

Bolén var en ockrare, som egde det största huset vid torget. Nu var han gammal, hade upphört med rörelsen och blifvit metodist. Liksom för att försona sina synder, eller om af behof att se supplikanter,

fortfor han ännu med att låna ut pengar utan ränta, men mot god borgen.

Han gick alltså till Bolén; blef mottagen i en vacker salong, frågade om han hade äran tala vid brukspatronen (§ 1 i instruktionen).

Brukspatron bad honom sitta och tog upp ett samtal ganska ledigt. Supplikanten förde konversationen in på dagens religiösa frågor, talade om den gängse otron, prestbristen och statskyrkans intolerans. Härunder hade han blifvit tillräckligt varm för att resa på sig och för att kasta betydelsefulla blickar på det album, som brukspatron nu (enligt § 2) skulle fatta. Det var ett fatalt ögonblick: han berömde pendylen, kriticerade ett landskap, genomströfvade rummet i alla riktningar, men Bolén tog intet album.

Enligt § 2 skulle nemligen ockraren strax efter hans inträde, just då konversationen hotade att afstanna, liksom af en händelse fatta ett stort qvartalbum, utstöta en suck och slå upp reformatorernas konterfej. Detta var det afgörande ögonblicket, på hvilket lånet berodde. Då skulle nemligen låntagaren ögonblickligen, utan att klicka, falla in: "Det var en väldig Guds man, den Melanchton, eller Luther, eller Huss", hvem det nu var som låg uppslagen.

Då skulle ockraren, enligt § 2 mom. 6, säga: "Nej, kors att herrn känner dem", hvarpå låntagaren: "O ja, visserligen känner jag dem!"

Men ockraren kände icke instruktionen, utan fann ett så lifligt intresse i samtalet att han glömde sin vana.

Situationen blef kritisk och han beslöt att bryta dess spets; han tar albumet sjelf, slår upp på en

slump och utbrister: "Det var allt en satans karl, den Luther! Var det inte, brukspatron?"

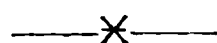
Lånet utföll icke.

Affärerna blefvo allt sämre, och han kände redan under sina fötter den gungfly, som kunde bli hans graf.

Upp till posten hvarje morgon för att spana efter rekommenderade bref, och så ut att låna och så ut att betala. Hela dagen gick utan att tid blef att läsa. Fjerde terminen gick ut och han ansåg sig böra slå graden ur hågen.

Kamrater gjorde upp hans skulder; sjelf sökte han en prediko-kondition och började läsa på presten.

Primus och Ultimus.

Östgötarnes trädgård var rigtigt fin på eftermiddagen den andra Juni det året, ty der skulle bli kransbindning till promotionen. Örtagårdsmästaren hade låtit kratta gångarna och rensa bort allt gammalt löf se'n fjolåret; han hade med egen hand stöttat upp narcisserna och tulipanerna, som nu stodo i full blom, och halfva nationen hade dagen förut gräft upp rabatterna. I en berså af blommande syrenbuskar var ett stort bord dukadt med lätta förfriskningar för damerna; derbredvid ett annat med något solidare varor för kandidaterna och sångarne. Tvenne lagerträd hade blifvit nedflyttade från Botanicum för att lemna sin tribut till den ungdomens fest, som dagen derefter skulle begås.

Af fruntimren voro somliga unga, andra äldre; de voro antingen systrar, fästmör eller mödrar, men i dag voro de alla vackra.

Det låg öfver det lilla sällskapet en sådan dämpad fridens stämning, som plägar infinna sig efter ullbordandet af ett långt, mödosamt arbete; all oro

var borta; segern var vunnen, man väntade endast på belöningen.

Bland de unga männen var det två, som ådrogo sig uppmärksamheten framför de andra: det var i sjelfva verket primus och ultimus.

Primus var en smärt, högväxt ung man med ett yttre som var felfritt; bröstet var höghvälfdt och bar alls icke några intryck efter ett långvarigt lutande öfver skrifbordet; skuldrornas bredd ganska betydlig; de fina händerna, med phalangerna i fullt normal skönhetsproportion, vittnade om en ras, som ej under generationer haft kroppsarbetare i något led; man kunde ha sagt med ögonmått, att foten höll precis en hufvudlängd i profil och dess höga hvalf hade icke sjunkit under trampandet på en nedgången skosula; det var med ett ord en fullständig, oförstörd gestalt och ändå hade han det största betygantalet. Och icke ett spår af rynkor mellan ansigtets muskler, som skyddades af ett tunt fettlager, hvilket aldrig behöft anlitas under det starka hjernarbetet, ty egaren var sjelf rik och tillhörde en mycket rik köpmansslägt. Han hade dagarne förut på ett lysande sätt försvarat en utmärkt afhandling: Les différentes époques de la Poésie Provençale jusqu'à la mort de Louis le Débonnaire.

Han bar sitt hufvud högt och var glad och öppen, artig och chevaleresk mot damerna som en medeltidsriddare, och när han nu föll på knä för sin trolofvade för att profva lagerkransen, då var det en scen från en Cour d'amour; han hade icke köpt denna belöning; han hade arbetat sig fram dertill,

ty han hade ju kunnat skaffa sig gård och hustru för fyra år se'n, men det ville han ej, och emedan han var rik, hade han ställt högre fordringar på sig än på de andra; ty han hade sina kunskaper till bättre pris. Men fyra år äro långa och han hade gjort sin riddarevakt med ära.

Ultimus, caput för en fattig kommendörsätt, var en trettioåring med fina drag, blek hy och mörkt hår; han var enkelt klädd, men ytterst omsorgsfullt, nästan ängsligt, och hans kläder buro lätta antydningar om borstens allför flitiga begagnande; han såg icke glad ut, icke lugn ens, ty tunga moln gingo då och då öfver hans panna. Han hade endast sin syster med sig, ty han egde inga anhöriga eljest. Hon hade redan bundit hans krans, icke alltför omsorgsfullt, och var nu ifrigt upptagen af konversation med de andra oförlofvade kandidaterna, bland hvilka hon väckte ett visst uppseende genom sitt behagliga sätt och sin ytterst smakfulla och eleganta toalett.

Brodern kastade då och då en sorgsen blick på systern; han var tio år äldre än hon, han hade vaggat henne som litet barn och han hade varit hennes enda stöd — då kan man veta! Det hade varit en ganska mörk historia, icke så originel, ty värr, men tyst hade den varit och derför fordrar den vördnad. Han hade sett resande köpmän tillhandla sig skogarne omkring hans hem, han hade sett huru samma köpmän inropat hans gamla fädernehoning, huru de rest upp torn i Nürnbergerstil i alla fyra hörnen på det gamla renaissanceslottet som de låtit hvitstryka, och han hade satt sig ett mål före, ett mål för lifvet — att åter en gång träda i besittning af det gamla

godset och återställa det i dess forna skick. Men som han var en klok man och insåg tidens sträfvan, fann han den enda möjliga utvägen bestå i att arbeta, underlätta arbetet genom teoretiska kunskaper och derigenom komma till kapital — och sedan! Han hade derför valt naturvetenskaperna och disputerade om "Fenylsyrornas återförande på formeln C_{12} H_5."

Systern hade aldrig förstått honom rigtigt; hon ville att han skulle bli officer som fadren hade varit; hon ville att han skulle lefva efter sitt stånd, som en gammal moster hade lärt henne säga, men brodern svarade endast med en kyss på pannan och såg noga till att intet fattades den älskade systern; han hade också dedicerat sin afhandling till henne och det tyckte hon om, men hon kunde icke låta bli att skratta åt titeln, och det gjorde brodern ondt. Hon var afundsjuk på primus' fästmö, som kunde läsa upp de fransyska verserna ur hans afhandling och få förtjusta åhörare. Det der C_{12} H_5 tyckte hon var så roligt; och det sade hon nu högt, och det var derför brodern var ledsen, men det var nog för annat också.

Emellertid började stämningen antaga en muntrare karakter; sånger och tal aflöste hvarandra och ultimus blef anmodad att repetera sitt tal till qvinnan, som han i morgon skulle uppläsa i kyrkan. Som han aldrig skrifvit vers, hade han måst anmoda primus, hvars latinska tal till föräldrar, lärare och målsmän han i gengäld uppsatt. Han skulle just börja, då nationsvaktmästaren steg fram och hviskade honom något i örat; han blef litet blekare än förut,

bad om förlåtelse och gick ned åt porten till gatan. Der stod en karl och väntade honom; denne bad om ursäkt att han kom olägligt, men han hade bud från kamrern, att doktorns vexel, som troligen blifvit glömd, hade förfallit i dag, och att banken väntade den skulle bli reglerad innan morgon middag klockan tolf.

"Den förfaller icke förr än i öfvermorgon, då de fyra månaderna äro ute!"

"Det står 120 dagar och de tvenne sista månaderna ha haft 31!"

"Helsa att jag skall komma!"

Han återvände till sällskapet nästan paralyserad, men måste vara med i glädjen; och det blef äfven gemensam supé med förberedande dans, tills ändtligen klockan blef elfva och man skildes.

* * *

Klockan sex följande morgon var primus på benen, tog sitt bad, satt upp på sin häst och red ut åt Stockholmsvägen. Han var glad som en lärka och lät hästen emellanåt gå steg för steg, så att han fick repetera sitt tal, och han talade latin för tallarne så att det sjöng i skogen. När klockan slog sju började kanonerna på Slottsbacken att spela; då kastade han om hästen och red hem för att göra toalett.

Ultimus hade haft en svår natt. Han visste att han blott behöfde räcka ut handen för att få en ny borgen af primus, ty han lånade aldrig pengar; han skulle gerna göra det i öfvermorgon, men icke i

dag — för sin systers skull, och utställaren var en fattig kamrat! Han skulle ha mördat primus, om han sett en enda misstänkt blick under aftonens bal kastad på hans systers eleganta klädning. Han befann sig i en situation sådan som endast en ond stormakt kan uppfinna; hela hans med så mycken skicklighet uppförda finansbyggnad hotade att störta just nu, då han stod vid ingången till en ny bana! Under hans funderingar gick tiden, och kl. 8 skulle han vara på samlingsplatsen. Han kom dit och han kom i kyrkan och befann sig på hedersplatsen bredvid primus.

Kantaten spelades upp; promotor talade om matematikens ställning till de öfriga vetenskaperna i våra dagar; han kastade en hastig blick på de nyaste forskningarnes resultat; han redogjorde med några ord för Cauchy's skiljande af rötterna till synektiska funktioner af en variabel, kom in på plana kurvors envelopper och singulära solutioner samt förirrade sig in på vederläggningar af Clairvaults och Eulers föråldrade teoremer. Ultimus följde med en stund, men tankarne lupo upp med de smala trequartskolonnerna och gingo ned på andra sidan bågen. Han såg ett ögonblick att läktaren midt emot honom var klädd med unga damer; men då fick han ögonen på Prechtens våldsamma figurer på tabernaklet, och han kände hur de trampade honom på bröstet; han försökte nya uttydningar på kragstenarne i kor-omgången, men tankarne lupo ändå rundt om ett litet aflångt blått papper; han försökte se ut på församlingen, men tyckte han såg kamreraren och kassören. Slutligen måste han upp; promotor

hade sagt: att nu voro de vid ingången till vetenskapens herrliga tempel, och gaf han dem härmed fullmakt att inträda. Hans tankar rörde sig om en svafvelsyrefabrik, när han kände en krans läggas på sitt hufvud och ett skott small af. "Vale praeclarissime Doctor" — han hörde endast ett vale, ett vale till allt som han hoppats på och sträfvat efter! Han fick ett pergament i handen med namnteckningar under; han observerade att de voro obevittnade.

Primus hade hållit sitt tal. Nu steg ultimus upp, darrande och blyg, och läste upp verserna.

Han talade om qvinnan; huru hon i alla lifvets skiften är mannens stöd, som moder, som syster, — härvid gick hans blick upp till läktaren midtöfver och då han såg sin systers varma blickar blef han stark — och som brud. Nu slog klockan tolf — det fatala klockslaget; hans tal var slut, kanonerna dundrade, orgeln spelade upp och klockorna ringde.

Den vackraste dagen i hans lif var förstörd; han som så väl behöfde ett minne att värma och stärka sig vid, han fick det ej!

* * *

Åtta dagar sednare, innan ännu lagerkransen vissnat, hade han inträdt i ett helt annat tempel än det som promotor öppnat för honom; han var anstäld som kemist på en porslinsfabrik — han var arbetare. Första dagen kändes det något tungt att på slaget 7 vandra in genom den stora porten, som endast öppnades mot uppvisandet af ett märke, till-

sammans med dessa tysta, misstänksamma menniskor.

Men när han inträdde i laboratoriet och hörde drejskifvors surrande öfver sitt hufvud, vagnars rullande, hissars gnällande och verkmästarns kommandoord, då kände han det fridfullare än på gamla Chemicum bland medikofilares lek och pojkstreck; han kände nu först hvad arbetets andakt var. När han kom in i ateliern, der unga flickor suto vid långa bord och målade porslinet, och såg deras allvar, deras oafbrutna flit, som icke stördes af prat eller skratt, föll en bit fördom ur hans föreställningar om verlden; men i nästa ögonblick kände han sig nästan ängslig till mods, ty han var ju i paritet med dessa, endast att han var primus, hvilket dock föreföll honom tvifvelaktigt! Han skulle anordna tillredning af de färger, med hvilka dessa skulle måla; de voro som artister mot honom; han skulle analysera kaolinet, innan arbetarn formade det, han skulle undersöka smaltsens smältbarhet, innan godset sattes i ugnen — han var ju blott ett biträde åt arbetarne! Men han hade ett oerhördt behof af att vara något mer, han erfor det som en skyldighet! Han läste då in sig på sitt laboratorium om nätterna och söndagarne för att göra sin upptäckt; han såg att det fans något inom denna gren, som ännu icke var gjordt här i landet och icke ute heller; det var detta han skulle göra. Han underkastade Sèvresporslinet de skarpaste analyser för att aflocka detsamma dess hemligheter; han måste upptäcka dessa lysande färger, som icke förändras i bränningen; en gång var han upptäckten på spår. Han visste noga chlorens

inverkan på koboltföreningar; huru dessa under olika temperaturgrader förändra färg; återstod då att fixera dessa färger på olika stadier — att få en hel skala att röra sig med; dessa resultatlösa försök togo månader! De voro icke angenäma för öfrigt.

Mycket folk kom han i beröring med, men der kunde aldrig bli något förhållande, ty man saknade hvarandras förutsättningar. Principalen var rik och obildad, derför kände han sig honom både underlägsen och öfverlägsen, men det kunde aldrig bli något decideradt.

Herrarne på kontoret voro godt folk nog, men de smickrade honom och beklagade honom, och det senare var förödmjukande. De undrade så ofta "hur f-n man kunde uthärda i en smutsig blus och koka smörja, när man var doktor och adelsman!" Och det var just detta han ej ville säga dem. Försökte han under sina rastpromenader på den instängda fabriksgården tala vid någon arbetare, möttes han alltid med misstroende; var han ock klädd i sin blus, röjde de hvita händerna dufvan bland kajorna. Då kände han olyckan af att bära ett namn!

En gång hörde han ett par arbetare i portgången samtala om honom:

"Det är då — att våran adel ska' gå på det der sättet!"

"Ah, var du lugn, han gjorde't inte, om inte en var nödd!"

"Tror du det?" återtog den förste och knep med ögonen.

"Var så säker; han var inte så gemen mot oss annars."

"Men han är en snäll man!"

"Tacka honom den för det; men han har högfärden i sig, den fattiglappen, fast den inte syns!"

Han återvände till sitt tysta rum och eldade på i reverberugnen för hundrade gången. Han såg hur smaltsen i digeln antog den ljusröda färgen, så rosenröd som hans vackraste drömmar; han såg hur den blef blå som en vårhimmel — han ville fixera den, men då bleknade den och blef gråblå som en drinkares öga.

En dag fann han några kristaller anskjutna på ett filter, som stått öfver några dagar. Han betraktade dem genom mikroskopet och kände dem ej; han visste hvilka reagentier han begagnat; dessa måste alltså ha varit orena. Han underkastade sina kristaller den skarpaste analys; han förnyade den flera gånger, men kom ej till något resultat. Då slog det som en blixt för hans ögon; han stod vid odödlighetens tröskel, han hade upptäckt ett nytt enkelt ämne! Han sprang ut i ateliern och ville tala om det för flickorna, men han vände om i dörren och gick in till svarfvarne och frågade hvad klockan var, och så ned i magasinet och såg på priskuranterna och så tillbaka till sitt rum, der han andlös kastade sig på soffan och var galen i fem minuter!

I fjorton dagar lefde han i ett febrilt tillstånd, men se'n hade han sin afhandling färdig, och med prof af den nya kroppen, som han gifvit namnet Ptyren, insände han densamma till vetenskapsakademien.

* * *

Primus hade uppskjutit sitt bröllop till hösten, emedan han först ville göra en studieresa till Italien för att lägga sista handen vid sin bildning. Mången hade funnit uppskofvet omotiveradt, och fästmön icke minst, som gerna velat vara med; men han var bestämd. De funnos dock, som starkt tillrådde resan, ty man hade trott sig märka, att den unge doktorn efter promotionsdagen undergått en märklig förändring; man sade till och med att han var litet vurmig efter det myckna läsandet, och trodde man att en utrikesresa skulle göra honom godt.

Han reste — ensam. Icke såg han mycket på museerna, ty dem hade han tenterat förut, och han ville gerna behålla sina vackra tankar om de erkända stora snilleverken, men han företog ensliga resor uppåt Apenninerna och lefde herdelif i naturen; och allt var nytt för honom. Han fann träden så stora och så vackra i teckningen, att han kunde ligga och beundra dem en hel förmiddag, ty hans öga hade sett sig trött på boktryckarens små, små likformiga, hvassa typer.

Under dessa vandringar gjorde han en ny och, som han tyckte, ganska intressant bekantskap — med sin egen personlighet. Så länge hade han umgåtts med andras tankar och meningar, att han alldeles glömt sina egna. Han fann en viss ursprunglighet i dem och tyckte att de kändes mycket varmare än de andras. Så tänkte han öfver sitt förflutna lif och fann det så solljust det kunde vara, för solljust. Allt hvad han hemligast önskat hade han fått, allt hvad han företagit hade lyckats; alltid hade han fått sin vilja fram, ingen sorg hade han haft. Han kände sig

ofri härvid; lyckan tyranniserade honom! lyckan förföljde honom! Han erfor ett ödes hand öfver sig, och han trodde sig vara den förste, som förstod att Polykrates kunde vara olycklig. Dessutom egde lifvet ingenting att ge honom mera; han visste sitt öde; han visste att han kunde vid 45 års ålder ega ett vetenskapligt rykte, han visste att han derigenom kunde nå areställen; han hade redan den skönaste och bästa qvinna — om ett år kunde hon visserligen vara ful, sjuklig, kanske icke så god mer. Det hade han icke mod att bära, ty han kände att han icke öfvat sina krafter att bära något sådant, och å andra sidan: om så ej blefve förhållandet, så stod han åter på den gamla punkten med sin evinnerliga lycka, sin dödande lycka! Han förundrade sig dessemellan öfver att han icke kände någon hemlängtan.

När dessa tankar gjorde honom oro, reste han ner till Rom och umgicks med konstnärer och unga utländingar vid beskickningarne. Här fördes då ett lustigt lif, och det roade honom stundom.

Den öfverenskomna tidpunkten för hans hemresa var förbi och han hade redan fått ett påminnelsebref. Han begärde fjorton dagars uppskof. Han låg nu i Neapel.

En afton var han utbjuden till en rysk attaché, som egde en villa vid golfen, en knapp mil söder om Vesuven.

Det var en lysande fest; der voro eldiga viner och svarta ögon; han dansade mycket och var särdeles upprymd. Tillsammans med några intima lemnade han salongen och gick att promenera i parken. De togo vägen utåt en hög klippudde, som sköt rätt

ut i hafvet och på hvilken var en belvedere. Solen hade gått ner och qvällshimmeln var redan svart, så att stjernorna brunno röda och stora genom den uppvärmda luften. Utsigten var så fri och storartad man ville se; rätt ut mellan Capri och Ischia låg hafvet öppet; i norr bakom Vesuv syntes blott ännu alpha af Stora björnen, men i zenith hade de Perseus, Cepheus, Andromeda och Cassiopea. De gingo så långt ut på klippornas spets, att de hade under sig hela vattenytan, hvilken, lugn som en spegel, återgaf hela den del af stjernkartan som låg i zenith.

Detta gjorde ett lifligt intryck på honom att se himlen under sina fötter, och han började svärma. Han lutade sig fram öfver barrieren och stirrade ned i djupet.

"Sen I, så nära ha väl aldrig syndare haft att komma in i himmelen; men det är sant, jag är rik, och förr skall en kamel genom ett nålsöga . . . Nej, det är icke så! Hvad har jag brutit att jag skulle bli så rik, så lycklig, att jag ej får gå ditin; jag ärfde den synden, det fins då arfsynd och det trodde jag ej! Men Perseus föddes af Danae och ett guldregn, och jag ser ändå honom med dernere; dernere, ja! Men himlen är ju deruppe; då måtte det här vara det andra!

I detsamma kom ett stjernfall i synbar rigtning från zenith; han såg endast reflexen i vattnet och blef skrämd af den ljusa punkten, som tycktes komma underifrån rätt upp emot honom. Med ett anskri var han uppe på barrieren.

"Jag kommer!" utropade han och kastade sig med hufvudet före ned i den mörka spegeln, som

spräcktes och förvandlades i en gnistrande kaskad. Han syntes snart öfver ytan och lade sig lugn på rygg betraktande stjernorna, tills båt kom och tog honom.

"Jag är så lycklig", var hans enda yttrande, när han fördes in till hospitalet för sinnessjuka i Neapel.

* *
*

Ultimus hade återfått sin afhandling jemte upplysning att samma "upptäckt" var gjord ett par år förut och att den obestämbara kroppen under spektroskopet visat sig vara oxalsyra.

Denna underrättelse skulle säkerligen ha förkortat hans lif om icke samtidigt han fått veta, att systern blifvit förlofvad med en väl bergad person och att han derigenom befriades från hvarje ängslande omsorg för henne.

Då han nu befann sig ensam och fristående, kunde han icke underlåta att känna sig till en viss grad lugn och på samma gång en smula lycklig. Han eftertänkte om icke detta lugn skulle kunna fixeras; hvad som oroade honom och jagade honom var det löfte han gifvit sig om återupprättandet af familjens namn och glans. Men det fans ingen, som hört detta löfte, som han endast gifvit sig sjelf; han fann att hans olyckor härledde sig af den enkla omständigheten, att han satt nollpunkten på sin skala öfver lycka och olycka för högt; återstod endast att flytta ner den och han skulle bli lycklig. Personligen var han icke äregirig, alltså skulle detta ganska lätt gå för sig.

Han började i lugn betrakta sin belägenhet i lifvet och fann den bra. Han hade tre nätta rum att bebo, ordentligt bord, så stora inkomster att han ej behöfde neka sig något, och i det lilla samhälle han tillhörde åtnjöt han högsta rang.

Han hade beslutat att icke göra några upptäckter vidare och öfvade sig dagligen i resignationen. Härigenom inträffade, att han numera arbetade utan feber, och se, han såg klarare igenom hela serier af fakta, hvilka han förut under oron gyttrat ihop; nu fann han med lätthet den ena nya förbättringen efter den andra i arbetsmetoden, och lyckades till och med göra en "upptäckt", som gjorde fabrikens varor begärligare i marknaden. Han hade förut lefvat i futurum, och derföre blef allt imperfectum, nu lefde han fullt i den närvarande tiden, och derföre hade han alltid en fast trampad mark att gå ut ifrån, innan han tog ett steg framåt. Det eröfrade lugnet förlänade hela hans person och uppträdande denna säkerhet som inger förtroende, hvilket gjorde att han ofta togs till rådgifvare i bolagets vigtigare frågor.

Inom året hade han köpt två aktier i fabriken, och vid sista bolagsstämman blef han vald till revisorssuppleant.

"Den mannen kommer att gå långt", sade någon vid tillfället.

Sjelf trodde han ingenting, ty han visste af erfarenhet huru litet eget arbete förmår.

Det gamla och det nya.

Vid fullt vårsolsken hade han stigit upp och klädt sig, derpå gått upp till slottet på öfningen i sabelföring och dervid af misstag fått ett qvart-inom-hugg i högra knäet, så att han afsvimmat. När han vaknade till besinning, låg han ånyo afklädd till sängs, men han kände ej igen rummet. En främmande doft af varmt vatten påminde om badhus och en stark carbolsyrelukt om bårhus. Denna senare föreställning slog honom med skräck, men då han skulle göra en vändning för att orientera sig, erfor han en sådan häftig smärta i knäet, att han blef liggande som han låg. Hans ögon föllo på ett tryckt anslag: Ordningsreglor: § 1. "De sjuka böra beflita sig om gudsfruktan och sedlighet". Han var alltså på sjukhuset bland de lefvande, hvarom han blef dess mer öfvertygad när han läste § 2. Patienten erhåller till frukost: 10 ort bröd, ett ägg, 6 ort smör o. s. v.

Nu hörde han ett väldigt knakande, och så ett fnysande och frasande och sparkande invid sig, och så en rostig, men dånande stämma:

"Hvad går du i för klass, min gosse?"

Han vände på hufvudet och såg att det stod en säng till i rummet och att i denna säng låg ett stort bylte insvept i filtar; der hufvudet efter all beräkning skulle vara syntes endast en massa bindlar med tre små öppningar på. Derefter blef han ond för att han togs för en scholaris och svarade:

"Jag vet inte med hvem jag har den äran: mitt namn är Lundborg, Sörmländing.

"Det är detsamma, jag säger du ändå; jag är vestmanländing, af 1852 års skörd och kallas vanligen "svinet"; det får du säga också; vi ska' klinga, när sköterskan kommer med mjölken. Hur gammal är du, min gosse?"

"Femton och ett halft år", svarade den nykomne.

"Det var betydligt, sa' grisen när han fick potatis till kålrötterna. Jag är trettiofem jag och har reumatism; det får man så lätt här i gamla Upsala om man ligger för länge. Jaså, du är bara femton år!"

"Femton och ett halft . . ."

"Då vet du inte mycket om verlden! Säg, hur trifs du på sjukhuset."

"Trifs! Det är ju förfärligt att ligga här, när solen skiner så vackert och träden börja grönska."

"Så ung du är! Inte är det vackert, när träden äro gröna; det är ju en gemen färg och det der blåa se'n på himlen — det är ju så elemenskadt banalt; det der har jag sett nu i så många Herrans år

och alltid är det detsamma! Jag kryper derför in och lägger mig här, så snart det lider åt sommarn, för jag tål inte värmen.

"Och du finner dig här!"

"Förträffligt! Ser du, när man blir gammal som jag, så sätter man värde på att bli skött och ombonad. Det enda som stör mig, är den här ronden, när läkaren kommer med sina pojkar och de ska' tala latin, gubevars. Jag fick recidiv häromdagen när jag hörde en sådan der kyckling, som satte *cum* med accusativus. Du ska' få se att det inte blir tråkigt här — vi ha vår lilla vira om eftermiddagarne."

I detsamma inträdde sköterskan:

"Jaså, unga herrn är vaken nu; hur står det till? Den der stora har också rört på sig."

"Se en så'n liten vacker gosse Mari har fått; nu ska' hon sköta om honom väl."

"Unga herrn ska' inte höra på den der stora otäcken; han har förstört så mycket unga gossar här i sta'n, så det är en skam åt det."

"Mari ska' inte säga så der, för det har hon bara hört! Gör nu hvad hon ska' och se om gossen ordentligt bara."

Sköterskan uppfyllde sina åligganden och gick.

"Nu", sade svinet, "skall jag spela för dig så att du somnar."

"Spela? hvad menar du med det?"

"Jag skall prata för dig; jag har inte hört min röst på flera dar och då är det som musik för mig, när jag får höra den igen!"

"Ja, men du får inte tala sådan der materialism, som du gjorde nyss."

"Nej bevars! För resten var det inte materialism; det var Semipelagianism, men det vet du inte hvad det är, för du har inte gått på kollegiet."

"Ah, sån't der läste vi i skolan, och Isagogiken med."

"Isagogik! Hvad är det för slag?"

"Vet du inte det! Det är ju så'nt der, som handlar om bibelns — mått, mål och vigt."

"Åh, herre Gud, kallas det hm. — som du sa' nyss. Det är för märkvärdigt hvad allting går framåt; det hette bibliska antiqviteter i min ungdom; men jag är en gammal hund, jag. Jag åkte hit på diligence! Det var den tiden då man kunde ta dimission på en fårbog och en tunna spisbröd i termin; då kunde man spela Fortuna hos Forssens en hel eftermiddag vid en sexskillings kopp kaffe; men det är sant, du vet inte hvar Forssens är; ni kalla det visst bakelseanum eller något annat dumt."

Pang, small ett skott, så att rutorna skakade.

"Nu kom första ångbåten i år; hör du så de hurra? Slinken skjuter som en karl i vår. Du vet naturligtvis inte hvem slinken är; han som serverar kanonerna vid Förderfvet; han lär ha varit student, säger man, men nu är han schåare."

"Är han mycket gammal nu?"

"Han är litet äldre än jag, men jag har en gård i Vestmanland, det är skilnaden ser du. Jag skulle bra gerna vilja vara på ångbåten i qväll, för de ha sådana goda toddar i förn; men det är sant, jag har inte frågat dig om du kan spela knack."

"Jag kan nog, men jag vill inte; det är ett löfte."

"Jaså; till din mamma? Hva'?"

"Ja!"

"Nå! — Vet du att jag har uppfunnit en ny dryck, som gjort mycket uppseende i den musikaliska verlden — du vet inte att jag är sångare — det är tydligt. Om du går in till Åkerstens, dit du aldrig brukar gå, för ni unga gå bara på Taddeis och Norbergs, och begär "Per Samuels rifvare", så skall du känna en ljuflig ting; ser du det var min stolthet, min enda äregiriga dröm att få lemna mitt dopnamn till efterverlden på en god dryck. Jo, ser du, jag är den förste vis-sångaren i Upsala, men du har aldrig hört mig . . . Kör det inte med droskor ner på landsvägen? Jo min själ; nu vet jag; de ha öppnat hofvet i dag, och jag ligger här som en stackare — vet du hvad hofvet är då?

"Eklundshof förstås!"

"Se, det kunde du! Annars vet ni fasligt lite, nutidens ungdom, men det är derföre att ni bara kommer hit och läser på examen, era kanaljer; förr låg man här och studerade; men ni ha blifvit så praktiska nu; ni går heldre in i diskonten, än ni ligger och informerar som man gjorde förr, för ni har lärt er att det blir uträkning i längden; det kommer väl den dagen då studentkåren bildar ett stort aktiebolag — nå du har väl inte något diskontlån ännu?"

"Nej, men jag har en liten vexel i Hjelmar-banken; jag tog honom bra kort, men de långa äro så dyra."

Nu började det att fnysa och pusta i byltet.

"Vexel, kort, lång! Hvad säger du, gosse! Men du är ju inte myndig?"

"Ah, de se inte på trassenten, bara man har en styf acceptant!"

"Om jag förstod huru en vexel såg ut; hvad är acceptant förslag?"

"Det är han som skrifver midt öfver papperet!"

"Det vill säga, han går i borgen?"

"Ja, han måtte väl göra det, inte vet jag."

"Nå hur får du en sådan der acceptant?"

"Man tar en lifförsäkring?"

"Har du sådan med? Du var mig en baddare. Hör du, det der får du lof att lära mig, med vexeln!"

"Ja, det är så vigt; och så slipper man springa och bevittna namnteckningarne."

Nu kom ronden; läkaren lade om gossens förband, hvarefter denne föll i en feberslummer.

När han vaknade, suto två främmande vid kamratens säng och spelade kort på en stol. De förde samtalet hviskande, och höjde någon på rösten, gjorde byltet en hotande åtbörd med näfven. När de en liten stund derefter gingo sina färde, skedde detta så tyst, att han trodde de voro skuggfigurer af hans feberbilder.

Då steg byltet upp och kastade af sig två öfverflödiga nattrockar, tog af bindlarne från hufvudet, gömde ljusen bakom ett par stora böcker och gick fram till den sjuke. Han lade sin hand på hans panna, skakade på hufvudet, bredde sin filt öfver honom och gick tillbaka och satte sig på sängkanten och ringde med benen.

Ljuset föll på hans ansigte, så att han kunde observeras af den sjuke.

Han hade ett jovialiskt ansigte, icke fult, med ytterligt trötta, men icke slappa drag.

Den sjuke rörde på sig.

"Är du vaken, liten"? frågade den tjocke med låg röst.

"Ja, kamrat."

"Vill du att jag skall gå efter Mari åt dig?"

"Nej tack, jag är bättre nu."

"Skall jag spela för dig mera?"

"Ja, men du skall vara rolig!"

"Rolig; ja, så att du får skrata åt mig! Det har jag varit nu i femton år och derför är jag der jag är. Tänk, att låta folk skratta åt sig, och finna nöje i det! Fåfängan förstås! Men de förakta en sedan! — Jag känner mig så förb. sentimental i qväll! Har du varit kär, gosse?"

"Åhja! Och du då?"

"Joo! Hör på! Nu börjas det; men det blir inte långt.

Naturen hade begåfvat mig med en ganska ovanlig mage, korta ben, ett fult, fett ansigte och en stark sångröst med en egendomlig näston, som kunde framkalla de förfärligaste skrattsalvor. Jag var smickrad af den uppmärksamhet, som visades min talang; jag slets från den ena bjudningen till den andra och utbildades småningom till en lustigkurre, en gycklare; jag var med ett ord en "rolig d-l". Mina visor voro många, och ledsnade den ena generationen på dem, så kom det alltid en ny och fann dem roliga. Men så for jag en sommar åt hembyg-

den, der jag hade en liten flicka, som jag tyckte om. Hon blef alldeles galen i mig, och sa' att jag var den trefligaste karl hon visste. Jag tog hennes uppmärksamhet åt mig och vågade en dag att i trädgården framföra min anhållan om hennes hjerta och hand. Hon svarade med ett gapskratt och ropade på några andra flickor, att de skulle komma och se på något rigtigt tokigt. Jag försäkrade, att det var allvar, men hon skrattade ändå mer och sade att jag var utmärkt. Jag måste hålla god min och vara utmärkt. Jag blef ledsen och förtviflad och sjöng inte på åtta dagar, utan sökte framstå så allvarlig som möjligt. Hon fann mig först tråkig och till sist odräglig; det klädde mig inte, sa' hon, att vara så der, och hon erinrade sig med tårar i ögonen huru syperb jag var på slotterölet, när jag kom i strumplästen och en ut- och invänd nattrock och gjorde bocksprång och bondgrin. Då föraktade jag henne! Bon soir! Och så var det slut."

"Sjunger du aldrig mer!"

"Aldrig!"

"Så dum du är! Inte var det något att gå och sörja öfver!

"Du vet inte hvad kärlek är!"

"Gör inte jag? Det är en detalj af lifvet, och får icke vara mer! Vet du, jag håller med din fästmö, att det inte klär dig att vara allvarsam. Föröfrigt skall jag fråga: hvad är det som är så allvarsamt? Jag för min del tycker, att det är ett stort gyckel alltihop; och vet du hvarför menniskorna gå och se så tungsinta ut? Jo derför att de hålla sig för att skratta! Du grinade åt allting och du

fick hela verlden med dig; gå på du och flina, och narra den der allvarliga masken af de hycklarne; du har en stor uppgift, min bror!"

"Kors i Herrans namn så du talar, gosse; får ni lära er sådant i skolorna nu för tiden?

"Ja, det få vi! Lägg dig nu, så skall jag spela för dig. Du tror att jag som ung har något att lära af din ålder; bort det! Allt hvad du lärt af lifvet har jag läst i böcker, till och med din banala kärlekshistoria, på hvilken du tyckes grunda hela ditt kommande lif och som säkert blifvit ett kärkommet motiv för din lättja. Nej bevars, du har mycket mera att lära af mig, ty det står ännu inte i böcker; du tillhör en förgången generation, som jag väl känner, jag tillhör en kommande, som du inte alls känner. Du har läst om våra dagars verldshändelser som man läser en tidningsartikel, vi ha lefvat dem och diskuterat dem; vi ha upphört att nära oss af er poesi, vi läsa ekonomi och naturvetenskap; vi anse studenttiden som ett öfvergångsstadium, ni togo det som ett kall; vi slåss aldrig på torget, anse det icke som en dygd att öfverlasta sig, förgripa oss icke på hvarandras tillhörigheter, respektera den personliga friheten; det kalla ni snobberi; vi kalla er prisade öppenhet för brutalitet, era sentimentala famntag för råhet; ni kritisera era lärares välvilliga suspenderingar af föråldrade stadgar, vi begagna oss af dem och tiga. Ni hade åsigter färdiga om allting, ni sjöngo frihetssånger, ni hurrade för representationsförslaget; vi hurra för allting, vi känna på oss att någonting skall komma, och derföre afvakta vi; det blåser från så många håll, derför göra vi icke fast våra skot; men

för att icke stå redlösa, hålla vi oss tills vidare vid det bestående; vi äro konservativa derför att vi frukta pöbelväldet. En konservativ ungdom! Det är exempellöst! Men det har pöbeln gjort. Ni voro royalister; vi äro färdiga att bli imperialister om så behöfs!“

“Svinet“, som med häpnad afhört detta utbrott, steg upp och gick ut i korridoren för att säga åt sköterskan, att kamraten yrat, och bad att få ett annat rum till natten.

Under det att sköterskan och kamraten vid fönstret tillagade ett kylande pulver, fortfor den sjuke:

“Ni kalla oss blaserade, derför att vi äro flitiga och kloka; tro du mig, våra känslor äro mycket friskare der de ligga hermetiskt förvarade, än edra som hängas utanför boddörren att flugsmutsas. Hvad är det för snack ni håller med er filosofi; ni tro att den runnit ur klassisk källa, och då är det bara ren “upplysning“ hundra år efter upplysningen; den skulle ha gått in som en tidskriftsartikel i en tysk småstad; ni tyckte att det var stort att gendrifva läran om de yttersta straffen, det gjorde vi redan i skolan; ni lefva på de der magra skulorna, säga ni, ja, min själ, det synes; men vi läsa dem, ty vi behöfva dem i examen; ni tror att tysk syntax är lika med filosofi, men ni vet inte, att det fins en fransk och en engelsk; jag läste de der korrekturarken en qväll och jag fann — intet, inte en pinne för tanken att hvila på; det är en torr eqvationslösning, men der man redan satt in det önskade värdet på X för att satisfiera — — — Intresset är borta när man kän-

ner resultatet; det der veta vi allt, men man säger icke sådant der, ty man kan misstaga sig."

Nu kunde kamraten icke styra sig.

"Jaså, du insulterar den store mannen; gratulera dig att du är sjuk, annars skulle du fått ett kok stryk."

"Han var icke stor, derföre att han var betydelselös!"

"Skäms du inte, du vet icke att jag är Boströmmare!"

"Jo! Det var ni alla; hvarför skulle då icke till och med du! O, du stora tidehvarf, som går i grafven! det behöfdes en professor i filosofi för att narra ungdomen från att gå i kyrkan; du stora tid, som kunde häckla det tidehvarf, då man dyrkade förnuftet! du slog ner förnuftet och satte bondförståndet på tronen! Att vara är att förnimmas – det kliar i hjernan, då den stora tanken gör sitt intåg. God natt! Släck ljuset!"

Sköterskan och Boströmmaren konsulterade; och man stannade vid kalla omslag om hufvudet.

